HELPPOHINTAINEN NOVELLI- JA ROMANI-JAKSO.
TOINEN SARJA. II.

Kuuriruhtinas ja Raharuhtinas.

KIRJOITTANUT

Louise Mühlbach.

Suomennos saksasta.

VIIMEINEN ALGONQUINI.

KERTOMUS.

KIRJOITTANUT

FELIX LILLA.

SUOMENNOS.

Helsingissä,
K. E. Holm'in kustantama.
1883.

Yliopiston Kirjasto
1934
Universitets Biblioteket

II. a

Kuuriruhtinas ja Raharuhtinas.

Kirjoittanut

Louise Mühlbach.

Suomennos saksasta.

Helsingissä,
K. E. Holm'in kustantama.
1882.

Helsingissä,
Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kirjapainossa.
1882.

1. Nuori prinssi ja juutalaispoika.

„Nyt olemme walmiit, eikö niin? Nyt palaamme takaisin rawintolaan päiwällistä syömään?"

„Emme wielä, prinssi; emme ole wielä nähneet kaikkia katsomusta ansaitsewia paikkoja tässä ihanassa Frankfurtissa; ja koska meidän heti päiwällisen syötyämme on matkaan lähteminen, niin on tarpeellista, että sitä ennen suoritamme kaikki tehtäwämme."

„Mutta mitä meillä wielä on katsomatta?" kysyi prinssi huoaten. „Minä wakuutan Teille, herra howimestari, että olen unhottawa puolet kaikesta, mitä olen nähnyt, ja minun äitini on sangen suuresti wihastuwa, jos minä en muista mitään siitä, mitä Te minulle olette näyttäneet".

„Teidän pitää muistianne ahkerasti harjoitteleman, prinssini", lausui ylihowimestari paroni von Emptich wakawasti. „Hywä muisti on kallis lahja jokaiselle, mutta warsinkin ruhtinaalle, ja koska teidän kohtalonne kerran on asettanut Teidät sille sijalle, että jolloinkulloin wielä tulette hallitsewaksi ruhtinaaksi, niin on Teidän wälttämättä muistianne teroittaminen. Ruhtinas ei saa unhottaa mitään, hänen on pidettäwä sekä suurimmat että pienimmät asiat tarkasti muistissa".

„Niinkö, herra howimestari?" kysyi poika, katsahtaen iwalliesti sinisilmillänsä kaswattajansa tyweniin kaswoihin. „Ruhtinasko ei saa mitään unhottaa? Ja etkö Te wasta nyhyjään ole minulle sanonut, että ruhtinas ei ollenkaan tarwitse muistaa niitä solwauksia, joita hän alamaisiltansa saa kärsiä, että hänen pitää olla jalomielisen, eikä koskaan kostaa pahaa pahalla, waan aina unhottaa hänelle tehdyt wäärydet?"

„En sanonut unhottaa, waan anteeksi antaa, prinsi", wastasi paroni naurahtaen. „Mutta minä nyt huomaan, että Teillä todellakin on hywä muisti, enkä siis epäile, että Te olette panewa kaikki mieleenne, mitä täällä Frankfurtissa olemme nähneet, jonka wuoksi teidän ensimmäinen retkenne maailmassa on Teille hywiä hedelmiä kantawa".

„Mutta sanokaas nyt minulle, herra paroni", kysyi prinssi, „minne Te oikeastaan minua wiette? Mitä nämä kaitaiset, inhottawat kadut owat, joita nyt kuljemme? Katsokaas wain, eikös tuossa ole suuri rautainen portti keskellä katua? Ja kuinka kammoksuttawalta eikö tuolla puolen porttia näytä! Missä me olemme, herra paroni, ja mitä täällä näillä iljettäwillä kaduilla woipi olla katsomista?"

„Prinssi, täällä on meillä sangen tärkeä katsottawa: ihmisen kurjuus", lausui paroni juhlallisesti ja, pysähtyen portin pielen luo, tarttui hän prinssin käteen ja katsoi häntä wakawasti ja hellästi silmiin.

„Prinssi", sanoi hän, „tänä päiwänä saatte toisen suuren opetuksen täällä. Ensimmäisen saitte Te keisarisalissa. Te saitte seisoa sillä palkongilla, josta keisari kaikessa maallisessa loistossaan näyttäytyy kansalle, joka häntä riemuhuudoilla terwehtii. Tällä palkongilla sanoin minä Teille, Saksan keisarin suuruudesta, loistosta ja komeudesta kertoessani, että Te aina pitäisitte mielessänne, että keisarikin, kaiken komeutensa, loistonsa ja kunniansa ohessa, on ainoastaan ihminen, erehtywä, harhailewa ihminen kuin muutkin. Nyt, näiden kolkkojen porttein edessä seisoessamme, joiden takana alkaa tuo ahdas likainen kaupungin-osa mustine, rumine

huoneineen, nyt sanon minä Teille: pitäkää aina mielessänne, että kerjäläinenkin on ihminen, ja että Jumalan edessä köyhin ja wiheliäisin on aiwan yhtä hywä kuin jaloin herra ja mahtawin keisari. Nyt saatte nähdä Ghetto'n, wanhan Juutalaiskadun Frankfurtissa".

„Juutalaiskadun!" huudahti poika ja astui kauhistuneena askeleen taaksepäin. „Mutta sitä en halua nähdä, herra howimestari, eikä se ansaitsekaan katsomista, kuinka nuo wanhat, rumat Juutalaissaksat likaisissa huoneissansa asuwat. En woi suwaita noita Juutalaisia, sillä tiedänhän minä, että he kaikki owat kehnoja, kurjia ihmisiä, joiden koskeminenkin jo tuottaa häpeää, ja jotka sen wuoksi eiwät saa asua samoissa huoneissa eiwätkä samoilla kaduilla kuin kristityt. Jokainen Juutalainen on kerjäläinen, saituri, nylkyri ja petturi".

„Prinssi Wilhelmi", sanoi paroni totisesti, „muistakaa, että ihmiskunnan wapahtajakin, että Jesus Kristuskin oli Juutalainen. Tulkaa, prinssi. Te olette näkewä Juutalaiskaupungin, ja Te olette siitä nä'hstä oppiwa armoa ja lempeä osoittamaan; Te olette näkewä, kuinka ihmisten ennakkoluulot owat kokonaisen kansakunnan sortaneet onnettomuuteen, häpeään ja alennustilaan. Tulkaa!"

Hän tarttui prinssin käteen ja astui hänen kanssansa tuon korkean rautaisen kynnyksen yli, joka ulottui toisesta portin pielestä toiseen.

Tällä hetkellä astui portin pielen takaa poika esiin, jolla oli rikkinäiset, likaiset waatteet ja musta lakki päässä. Hän asettui seisomaan suoraan paronin ja prinssin eteen ja katseli heitä terämästi ja uhkaawasti pienillä mustilla silmillänsä.

„Ei ole tarpeellista, että Te tuotte pikku herra prinssiä tänne Juutalaiskaupunkiin", sanoi hän tuskin ymmärrettäwällä juutalaismurteella. „Tuo pieni prinssinulikka on nähnyt kyllikst, nähtyään raastuwan ja keisarisalin komeuden, ja silloin on hänellä ollut tilaisuus ylpeillä ja toiwoa, että hänkin kerran wielä pääsisi suuriwaltaiseksi keisariksi, koska hän jo kumminkin on prinssi. Mutta Juutalaiskaupungin komeutta, sitä hän ei tarwitse nähdä, sillä onnettomuuden loistoa tuo nuori herra kumminkaan ei ymmärrä, eikä hän sitä woi mitään oppia typerällä, paisuneella ruhtinaallisella sydämmellänsä. Omien asuntojemme edessä kutsuu hän meitä kerjäläisiksi ja pettureiksi, ja kumminkin on hänen opettajansa hänet tänne sitä warten tuonut, että hän meistä jotain oppisi. Kuulkaashan tätä te kaikki, kuulkaas 'Baruk, Veilchen, Schmuel ja Ewa, kuulkaa Adam ja Rakel, Jakob ja Abraham, Blümchen ja Laban, kuulkaas wain, täällä on pieni herranen, joka nimittää meitä kerjäläisiksi ja pettureiksi!"

Ja kun hän oli näin kimakalla äänellä täyttä kurkkuansa huutanut, aukeniwat lähinnä olewain huoneitten matalat owet, ja kokonainen parwi ryysyisiä, mustasilmäisiä ja mustatukkaisia lapsia tulwasi niistä ulos.

„Mitä hän on sanonut? Mitenkä hän on meitä herjannut, Mayer Anshelm?" kysyiwät, kirkuiwat ja nauroiwat he sekaisin ja tarkastiwat samalla säihkywin silmin tuota waaleawerist, sinisilmäistä prinssiä, joka hämillänsä ja peloissansa wetäytyi opettajansa taakse.

„Hän on sanonut", huusi poika, „että me Juutalaiset —"

Mutta prinssin howimestarin käsi laskeutui silloin äkkiä Mayer Anshelmin olkapäälle, josta poika niin kummastui, että hän paikalla pysähtyi.

„Mitä?" kysyi hän, „eikö Teitä peloita koskettaa likaista Juutalaispoikaa. Te laskette ylhäisen walkean kätenne minun olkapäälleni, etteikö pelkää siitä saastuwanne?"

„Hiljaa, poikani", sanoi prinssin howimestari. „Lakkaa nyt huutamasta ja pauhaamasta, sillä muutoin meidän täytyy kääntyä takaisin, ja se tulisi teidän omaksi wahingokseenne, koska teidän köyhät ja sairaat siinä tapauksessa jäisiwät ilman lahjatta".

„Herra paroni, minä olen waiti“, mutisi poika, ja hänen äskeinen ynseä katsantonsa muuttui äkkiä nöyrän ja alamaisen näköiseksi.

„Sinä olet meitä kuunnellut?“ kysyi paroni.

Poika katsoi häneen teräwästi ja ynseästi. „Kuunnellut? En, sitä en ole tehnyt, mutta minä olen kuullut. Minä seisoin portin pielen takana, kun Te molemmat tänne tulitte, ja siinä minun täytyi, wasten tahtoanikin, kuulla sekä Teidän wiisaat puheenne, että tuon pienen prinssin tyhmät lörpötykset. Mutta sanokaapa minulle, herra paroni, mikä prinssi hän oikeastaan on? Millä sukupuulla hän on wersonut, ja mikä tähti taiwaalta on pudonnut kukkona hänen prinsseillistä korkeuttansa kiekumaan?“

„Sinä olet luwannut olla waiti“, sanoi paroni wakawasti. „Pidä siis suusi kiinni ja anna meidän rauhassa mennä edelleen“.

Ja tämän sanottuansa otti hän kukkarostansa rahan ja antoi sen pojalle. Mayer Anshelm säpsähti, ja wihan weret nousiwat hänen kaswoillensa.

„En ole mikään kerjäläinen, herra“, huusi hän, „en ole Teiltä mitään almua pyytänyt, ja ilman edestä en myös otakaan mitään!“

Sen sanottuansa nakkasi hän rahan kadulle. Lapset, joita oli kerääntynyt suuri joukko wieraita katsomaan, syöksiwät kuin hurjat sen perään. Siinä ei woinut eroittaa toista toisestansa, waan kaikki meni yhtenä mylläkkänä; eikä siinä kuulunut muuta kuin huutoa, herjaussanoja ja uhkauksia. Jokainen tahtoi rahaa omistaa, jokainen tahtoi sen toiseltansa ryöstää ja päästä sen yksinomaiseksi omistajaksi. Täten syntyi tuota pikaa poikaisten kesken julma tappelu, jonka nähtyänsä tyttöset heti wetäytyiwät takaisin ja meniwät kotiansa.

Nuoresta prinssistä oli tämä näkö niin hupainen, että hän paikalla unhotti wastahakoisuuden ja harminsa sekä loistawin silmin ja hymyisin katseli tuota sekamelskaa.

Mutta pieni Mayer Anshelm ryhtyi otsaansa, ja prinssin hymy näytti pahoittawan hänen mieltänsä. „Herra paroni“, sanoi hän, „Te tahdoitte herra prinssille Juutalaiskaupunkia näyttää. Jos teille sopii, niin minä lähden Teille näyttelemään kaupunkimme loistoa ja komeutta, sillä meidän loistomme on meidän onnettomuutemme, ja meidän komeutemme on likamme ja köyhyytemme. Haluatteko tätä nähdä, armollisin herra paroni?“

„Niin, rupeappas meidän oppaaksemme“, sanoi paroni. Sitten otti hän prinssiä kädestä kiinni ja läksi astuskelemaan juutalaispojan perästä, joka kuljetti heitä likaisien katujen ja kolkkojen, synkkäin sopukkain kautta. Silloin tällöin pysähtyi hän jonkun huoneen edustalle ja kertoi heille haikealla äänellä, kuinka monta ihmistä näissä likaisissa loukoissa yhteensullottuina asui, kuinka paljon kurjuutta ja surkeutta nämä pimeät, päiwättömät töllit kätkiwät, joiden ikkunareiät oliwat sawustuneilla papereilla tukitut, joiden owista hirweä löyhkä ja haju kadulle asti tunki. Sitten kertoi hän wielä, kuinka suuret werot Juutalaisten täytyi Frankfurtin kaupungille maksaa, waikka he oliwat niin suuressa köyhyydessä ja kurjuudessa, kuinka joka isän täytyi yksin lapsensa henkikin rahalla ostaa ja jokaisesta perheensä jäsenestä suorittaa suuri wero. Mutta kun he tuliwat wanhan temppelin eteen, jonka harmaat seinät näyttiwät yhtä kolkoilta ja synkiltä kuin sen ympäristökin, silloin loistiwat Juutalaispojan silmät, ja hurskas innostus waltasi hänet. Hän laskeutui polwilleen tuon wanhan rakennuksen kynnykselle ja luki hiljaa, mutta hartaasti erään rukouksen, sitten hyppäsi hän rawakasti ylös ja alkoi kowalla, iloisella äänellä kertoa siitä kunniasta ja loistosta, mikä näiden muurien takana kätkeytyi, noista raskaista kultaisista kynttiläjalaisista, jotka oliwat alttarille asetetut, tuosta kultaisesta owesta, jonka takana kaikkein-pyhimmän arkku

säilytettiin. Sitten kertoi hän Salomonin temppelistä Jerusalemissa, joka oli ollut komeampi ja parempi kuin kaikki nykyiset keisarien ja kuningasten linnat ja palatsit, sekä kuinka Juutaan=kansa silloin oli ollut rikkain ja mahtawin kaikista kansoista maan päällä, se kansa, jota Jumala edellä muita rakasti ja hoiti. Ja sitten kuwasi hän waikeroiwalla, pitkäweteisellä äänellä, ikäänkuin hän olisi suruwirttä weisannut, Herran kansan nykyistä alennustilaa, kuinka se on maailmaan hajoitettu, kuinka se orjuutettuna ja häwäistynä elää julmain, kowasydämmisten ihmisten seassa, jotka sitä herjauksilla ja parjauksilla wainoowat.

Pieni prinssi punastui, kun Mayer Anshelm, näin walittaessansa, käänsi häneen silmänsä, mutta paroni katsoi kummastellen ja sywästi liikutettuna tuota eriskummallista poikaa.

„Oikeinhan sinä olet oppinut mies“, sanoi hän. „Mistä olet saanut tietää kaikki nämä asiat, poikani?“

„Isäni on ne minulle opettanut“, wastasi poika. „Isäni oli sangen oppinut, waikka hän oli ainoastaan kaupustelija-juutalainen, hän osasi talmudin ja lakikirjat ulkoa, ja noina pitkinä talwi-iltoina, jolloin me pimeässä istuimme ja nälkää näimme, kertoi hän niin monta ihanaa asiaa, että tuntui oikein waloisalta pimeässä kammarissamme eikä tiennyt nälästä mitään“.

„Puhut isästäsi, niinkuin häntä enää ei olisikaan. Onko hän jo kuollut?“

„On, herra paroni“, sanoi poika wesisilmin. „Hän on kuollut, ja äitini on kohta häntä seuraawa, sillä hän on kowin sairas ja heikko. Lääkäri sanoo, että hän kenties woisi parata, jos hän tulisi pois tältä umpikadulta ja pääsisi raittiisen ilmaan, Italiaan tai merelle. Mutta me olemme köyhiä ihmisiä emmekä woi muuta, kuin kuolla kurjuuteemme. Ja waikka olisimmekin rikkaita, niin äitini, joka jo tuntee kuoleman rinnassansa, ei sittenkään lähtisi tältä pimeältä kadulta eikä matalasta majastansa! Hän tahtoo siinä kuolla, missä isäkin kuoli“.

„Mutta mitäs sinä sitte rupeat tekemään, kun äitisikin kuolee?“ kysyi paroni sääliwästi. „Mitä sinusta tulee, poika parka?“

„Mitäkö minusta tulee?“ kysyi poika naurahtaen. „Sen minä teille heti sanon, herra paroni, minusta tulee rikas kauppias!“.

„Rikas kauppias? Mistäs sinä sitten rikkautesi otat? Missä piilewät sinun aarteesi?“

„Täällä ne piilewät, herra paroni“, wastasi poika hymyillen, „täällä pääsäni ja sormissani. Ettekö tiedä, herra paroni, että Juutalaisten sormissa on lumouswoima, joka waikuttaa, että, niin pian kun hän waan lujalla tahdolla kätensä ojentaa, dukatit ja guldenit rupeawat arkun pohjalla tanssimaan ja wastustamattomasti pyrkiwät hänen sormiinsa?“

„Sinä olet kummallinen poika“, sanoi paroni nauraen. „Kuinka wanha sinä olet?“

„Ummelleen kymmenwuotias, herra paroni, sillä minä olen syntynyt wuonna 1743“.

„Sehän on minun syntymäwuoteni!“ huudahti prinssi wilkkaasti.

„Pyydän anteeksi, että olen rohjennut syntyä samalla wuodella kuin herra prinssi“, lausui pieni Mayer Anshelm iwallisella alamaisuudella. „Tahtoisin olla seitsemää toista sataa kolmea wiidettä wuotta ennemmin syntynyt, sillä silloin olisin minäkin ollut prinssi, koska olen Lewin sukua, joka oli ylimmäisten pappien ja suurten herrain suku! Pyydän wieläkin anteeksi, herra prinssi! Ja nyt olemme jo päässeet portille takaisin, ja koska Te, korkeat herrat, jo olette nähneet kaikki, mikä katsomista ansaitsee, niin lienee Teillä nyt kiire päästä pois tästä likaisesta Juutalaiskaupungista. Kello lyöpikin jo kuutta! Se on se aika, jolloin Juutalaiskaupungin portit suljetaan. Siis kiiruhtakaa, ylhäiset herrat“.

„Hywä on, pieni Mayer Anshelm“, sanoi paroni ja puheli hetkisen prinssin kanssa. „Kuule, mitä minulla on sinulle Hänen Ylhäisyytensä nimessä sanottawaa. Sinä olet älykäs, sukkela poika, ja sinä olet woittanut prinssin suosion, jonka wuoksi hän mielellään tahtoisi sinulle tehdä jonkun armon osoituksen“.

„Niin, minä tahtoisin mielelläni sinulle tehdä jonkun armon osoituksen“, kertoi prinssi ylhäisesti. „Jos sinä tahdot lähteä tältä wanhalta, inhottawalta Juutalaiskadulta ja ruweta oikeaksi ihmiseksi ja antaa itsesi kastaa, niin tahdon minä pyytää isääni, Hessenin kuuriruhtinasta, että hän ottaa sinut huostaansa ja antaa sinun oppia jotakin käsityötä, jotta sinä suutarina tai leipurina rehellisellä tawalla woisit henkesi elättää“.

„Kiitän nöyrimmästi, mutta minä olen liian ylhäistä syntyperää, ruwetakseni alhaista käsityötä oppimaan!“ wastasi poika ylpeästi. „Olen liian rehellisistä wanhemmista, waihtaakseni uskontoani, kuten prinssit ja prinsessat, jos heillä siitä on maallista etua, ja minä rakastan tätä wanhaa, likaista Juutalaiskatua liian paljon, woidakseni sitä koskaan hylätä. Täällä Juutalaiskadulla tahdon minä elää ja kuolla, täällä tahdon minä tulla rikkaaksi mieheksi, miljonain omistajaksi“.

„Sinusta tulisi rikas mies ja miljonain omistaja?“ nauroi prinssi. „Minun rouwa äitini on kertonut, että miljonassa on paljon, hywin paljon rahaa. Mitenkä sinä siis, poika parka, luulet woiwasi saada miljonan?“

„Mitenkäkö luulen woiwani saada?“ kysyi Mayer Anshelm ynseästi. „Minä tahdon sen itselleni ansaita“.

„Mutta millä keinoin?“

„Työllä ja toimella, herra prinssi. Nykyjään kaupitsen minä nuppineuloja ja käärelankaa; nuppineulat poimin minä kadulta, jonne nuo koreat rouwakset niitä pudottelewat, käärelankasuikaleet haen minä rikasten kauppiasten makasineista, jonne he niitä tawaramyttyjen ympäriltä wiskelewät. Niin, niin, nykyjään käyn minä kauppaa nuppineuloilla ja käärelangalla, mutta kerran, kun aika on tullut, olen minä kauppaa käypä kullalla ja hopealla, maahowilla, walta-istuimilla ja kruunuilla. Jos Te, herra prinssi, silloin kenties tahtoisitte antaa wähäisen kruunun minulle myötäwäksi, niin lupaan minä tehdä parastani. Mutta nyt, ylhäiset herrat, pyydän minä rahaa. Minä olen kuljettanut Teitä kokonaisen tunnin“.

„Täss' on sinulle kolme guldenia“, sanoi paroni ja pudotti rahan pojan käteen.

„Kolme guldenia, pieni lisäys miljonaani“, sanoi poika nauraen. „Kiitän Teitä“.

„Siis ei nyt käy arwollesi ottaa meiltä rahaa lahjaksi?“ kysyi prinssi ylpeästi.

„En ole lahjaksi sitä ottanut“, wastasi poika, „minä olen rahan Teiltä rehellisesti ansainnut. No, tuossa tulee kaupunginpalwelija porttia sulkemaan. Nyt walmistautukaa lähtemään, ylhäiset herrat. Mutta jos taas kerran sattuisi mielenne tekemään tulla katsomaan wanhaa Juutalaiskatua Frankfurtissa, niin ilmoittakaa itsenne minulle, minä mielelläni Teitä opastan“.

„Ja kun sinä olet suuressa hädässä ja awun tarpeessa, niin tule Hanaun linnaan“, sanoi prinssi, „ilmoita itses portinwartijalle ja pyydä päästäkseni minun puheilleni. Minä olen Hessenin prinssi Wilhelm ja asun rouwa äitini kanssa Hanaun linnassa“.

„Ja minä olen Mayer Anshelm Rothschild ja asun rouwa äitini kanssa Juutalaiskadulla Frankfurtissa“, sanoi pieni Mayer, wastaten prinssin ylpeään terwehdykseen yhtä ylpeällä päännyykäytyksellä.

Hän jäi seisomaan ja katsoi prinssiä, joka pystyssä päin läksi howimestarinsa kanssa käsitysten katua pitkin waunuinsa luo, jotka ensimmäisessä kadunristeyksessä heitä odottiwat. Sitten kun molemmat oliwat hänen silmistänsä kadonneet, käänsyi Mayer Anshelm kotiinsa päin ja, sormiansa napsauttaen, mutisi itsekseensä: „Tuo on oikein typerä poika! Jos hän

olisi minun sijallani, niin ei hän elinpäiwinään miljonain omistajaksi pääsisi, waan jäisi koko ijäkseen romukauppiaaksi! Mutta nyt kotia, ja kiireesti! Kuinka iloiseksi eikö äiti tule, kun hän näkee minun rahaa tuowan!"

Ja kiirein askelin riensi Mayer Anshelm pitkin Juutalaiskatua wanhaan rapistuneesen kotiinsa, jossa hänen äitinsä häntä kuoleman kielissä odotti.

„Äiti, armas rakas äitini!" huudahti hän awatessansa owea; „äiti, minä tuon sinulle —" Mutta tuo ilosanoma kuoli hänen huulilleen, ja ääneensä huutaen juoksi hän äitinsä wiheliäiselle wuoteelle. Mutta tämä ei häntä nähnyt, hänen silmänsä oliwat suljetut, sywä, kamala huokaus tunki hänen rinnastansa, hänen keltaisella, kiwenkylmällä otsallansa oli suuria hikikarpaloita, hänen kalwankarwaiset, laihat kätensä oliwat rinnan päällä ristissä. Wuoteen wieressä istui kaisloista tehdyllä tuolilla pieni tyttö, joka woi olla noin kuuden wuoden seudulla, mutta jonka kaikissa liikenteissä näki tuon wakawan, ymmärtäwän käytöksen, jonka hätä ja puute niin aikaisin kurjuuden lapsille lahjoittaa. Hänkin oli pannut kätensä ristiin ja näytti rukoilewan, hänen suuret, mustat silmänsä oliwat ylöspäin käännetyt, ja raskaat kyyneleet waluiwat niistä pitkin hänen laihoja poskiansa.

„Mitenkä on äidin laita?" huusi poika ja riensi sairaan wuoteelle. „Äiti, miksi et minulle wastaa, miksi et katso minuun ja iloitse että minä taas olen kotona sinun luonasi?"

Mutta sairas ei näyttänyt kuulewan hänen sanojansa, hän waan ähkyi ja puhkui, ja hänen silmänsä pyöriwät kiini.

Mayer Anshelm kääntyi kauhistuksissaan tuon pienen tytön puoleen ja hän laski wapisewan kätensä hänen olkapäälleen. „Gudula!" sanoi hän sydämmensä ahdistuksessa, „minkätähden äiti ei minulle wastaa? Gudula! mikä äidille on tullut?"

„Hän on sairas, Mayer Anshelm, hän on hywin sairas", wastasi pieni tyttö itkusilmin. „Sinä pyysit tänä aamuna, kaupungille lähtiessäsi, että minä menisin äitisi luo ja olisin hänen tykönänsä, kunnes sinä asioiltasi palaisit. Kun minä tulin hänen kammariinsa, makasi hän liikkumatonna laattialla eikä kuullut mitään, waikka minä olisin kuinka paljon häntä pyytänyt wastaamaan. Sentähden juoksin minä hakemaan apua naapuriwaimoilta, jotka tuliwatkin ja paniwat äitisi wuoteelle; minun isänikin käwi täällä, mutta hän sanoi, ett'ei tässä ollut mitään tehtäwää, minun pitäisi waan istua ja rukoilla, kunnes äitisi tulisi aiwan liikkumattomaksi."

„Mutta hän ei saa tulla liikkumattomaksi!" huusi poika epätoiwoissaan. „Hänen pitää jälleen puhua ja aukaista silmänsä ja katsoa minuun. Äiti, äiti! kuule toki wielä kerran poikaasi! Mayer Anshelm on taas täällä ja hän on tuonut rahaa, paljon rahaa, ja hän woipi sinulle hakea, mitä waan parhaite tahdot syödä. Woi, katso toki kerta wielä minua, rakas äitini, älä siinä niin suljetuin silmin makaa, armahda minua! Sydämmeni pakahtuu murheesta, jos sinä siinä tuolla lailla makaat. Äiti, äiti! awaa toki silmäsi, sano minulle jotakin!"

Ja katso! Pojan sydäntä särkewä walitus woi wielä kerran palauttaa kuolewan äidin hengen maalliseen werhoonsa: äidin kuoleman kanssa kamppailewa sydän alkoi jälleen tykyttää.

Hän awasi werkalleen raskaat silmänluomensa ja loi sanomattoman hellän katseen poikaansa, jonka kyyneleet kuumina wuotiwat hänen kylmälle otsallensa ja näyttiwät tahtowan tuota pakenewaa henkeä pidättää maallisessa majassansa. Hänen huulensa, jotka tähän saakka oliwat olleet kowasti kiini puristetut, aukeniwat, ja hän alkoi puhua, mutta niin heikosti, ett'ei woinut eroittaa sanoja.

Mutta poika tukahdutti paikalla itkunsa, pidätti henkeänsä ja kuunteli syykiwin sydämmin sanoja, jotka kuolewan huulilta melkein kuulumattomina waluiwat.

Yht'äkkiä nousi sairas pystyyn, awasi

silmänsä aiwan selälleen ja katsoi poikaansa sanomattoman hellästi ja rakkaasti.

„Äiti, rakas äiti!“ kuiskasi poika sairaan korwaan, „jos sinä minua rakastat, niin jää minun luokseni! Älä jätä minua yksinäni!“

Rakkaus, äidin rakkaus antoi kuolewalle woimia, niin että jaksoi panna kätensä lapsensa kaulaan ja puristaa häntä wasten rintaansa niin innokkaasti, kuin jos hän ei koskaan olisi tahtonut häntä äidillisestä huostastansa laskea.

„Jää hywästi!“ huusi hän kowalla äänellä, „jää hywästi, poikani! Pysy uskollisena isäisi Jumalalle, uskollisena itsellesi ja —“

Muuta hän ei sanonut; hänen kätensä irtautuiwat pojan kaulasta, hänen päänsä retkahti taa'päin, wiimmeinen korahdus tunki hänen rinnastaan. Hänen elämänsä lanka oli katkennut.

„Hän on kuollut! hän on kuollut!“ huusi poika, heittäytyi polwillensa, puristi äitinsä kättä ja katsoi häntä sanomattoman suruisesti, mutta samalla myös welon-alaisesti; hän ei uskaltanut puhua, ei itkeä eikä walittaa. Mutta sitte, kun hänen äitinsä kaswonjuonteet oliwat kangistuneet, kun wiimeinen elon-merkki niistä oli häwinnyt, palasi häneen tunto siitä, mitä hän oli kadottanut, ja hän itki ja walitti katkerasti.

„Minä olen yksinäni, aiwan yksinäni“, huusi hän tuskissansa. „Ei ole ketään koko maailmassa, joka minusta mitään pitää, ei ketään!“

„Mayer Anshelm, minä sinusta pidän!“ huusi wieno, wapisewa ääni hänen wieressänsä ja kaksi pientä, hentoa käsiwartta kietoutui hänen kaulaansa, kaksi pehmeää huulta suuteli hänen poskeansa. „Älä sano, että sinä olet yksinäsi, Mayer Anshelm, sillä pikku Gudula on sinun luonasi ja hän tulee aina sinun luonasi olemaan! Minä pidän sinusta hywin, hywin paljon, Mayer Anshelm“.

Mayer Anshelm syleili silloin pikku Gudulaa ja hymyili kyynelsilmin, sitten nojasi hän päänsä hänen olkapäälleen ja itki katkerasti.

2. Gudula kaunotar.

Kaksitoista wuotta oli kulunut Mayer Anshelmin äidin kuolemasta. Kaksitoista wuotta oli kulunut. Ne oliwat olleet sangen rikkaita suurista maailman tapauksista ja myrskyistä. Sotaa oli Saksan maissa kestänyt seitsemän pitkää weristä wuotta, sen kautta oli Maria Theresialta hänen „rakas Schlesiansa“ ikipäiwiksi ryöstetty ja „häijyn miehen“ waltaan joutunut, sen kautta oli Preussi saanut uuden maakunnan ja sen kuningas, Friedrich toinen, tuon loistoisan liikanimen „suuri“. Koko Saksa oli näinä kahtenatoista wuotena mennyt mullin mallin, ainoastaan Juutalaiskaupunki Frankfurtissa oli pysynyt entisellänsä.

Siinä oli wielä tuo likainen rautanen portti paikoillaan, siinä oliwat wielä nuo pienet, kolkot rakennukset entisellään, joissa samat ihmiskunnan ennakkoluulojen orjat, nuo häwäistyt Juutalaiset, asuiwat. Siellä wallitsi noilla kaitaisilla kaduilla sama sekamelskainen hälinä ja liike.

Juutalaiskaupungissa eiwät nämä kaksitoista wuotta olleet mitään muuta muutosta tehneet kuin wanhentaneet sen asukkaita. Mayer Anshelm oli nyt pulska kaksikolmatta wuotias nuorukainen, pienestä Gudulasta oli tullut kahdeksantoista wuotias soreawartaloinen, ihanamuotoinen neitonen. Hänen huonot waatteensa näyttiwät hänen solakalla warrellaan kunin-

kaalliselta purppuralta, hänen musta tukkansa, joka pitkissä, paksuissa suortuwissa hartioille walui, oli päälaella kiinitetty punaisella nauhalla ja muodosti täten ikäänkuin kruunun, joka hywin sopi hänen ylewälle, walkoiselle otsallensa. Eräs maalari oli kerran nähnyt hänet kadulla ja ihastuksissaan seurannut häntä hänen kotiinsa asti, jossa hän wanhan isänsä kanssa asui.

Gudula oli rohkeaan seuraajaansa heittänyt kuninkaallisesti ylenkatseellisen silmäyksen ja kysynyt häneltä, mitä hänellä täällä oli tekemistä hänen isänsä huoneessa, mutta taiteilijan siiwo ja nöyrä käytös oli pian hänet lepyttänyt, ja isänsä myönnytyksellä oli hän suostunut rupeamaan erään suuren maalauksen esikuwaksi. Alun-pitäen oli maalari aikonut muodostaa tuon kauniin Juutalaistytön Judithiksi ja sitä warten kuwata hänen käteensä Holoferneen pään, mutta kuta enemmin hän tuli huomaamaan hänen kauneuttansa, sitä paremmin tajusi hän myöskin, ett'ei Gudulan kuwa kaipaisi mitään lisiä, ja sentähden oli hän hänet maalannut sellaisena kuin hän oli. Muotokuwa oli pantu erääsen suureen makasiiniin taide-ystäwäin nähtäwäksi, ja koko Frankfurtin kaupunki ja kaikki wieraat, jotka siinä käwiwät, oliwat tuota kaunista maalausta ihailleet kunnes Hessenin nuori maakreiwi, joka Hanaussa asui, sen korkealla hinnalla oli itsellensä ostanut.

Mutta siitä päiwin oli tuon kauniin muotokuwan esikuwa tullut kuuluisaksi, ja jokainen Frankfurtissa tunsi sen, ja kun Gudula kadulla liikkui, huusiwat katupojat hänen perästänsä: „tuossa menee Gudula kaunotar, Juutalaisten kuningatar!"

Ja sangen moni ylhäinen ja rikas herra, joka muutoin ei tuossa likaisessa Juutalaiskaupungissa käynyt, tuli nyt sinne Gudulan wuoksi, tehden syyksi asioimistoimia isän kanssa, waikka heillä todellisuudessa ei ollut muuta asiaa kuin päästä tytärtä imartelemaan.

Mutta Gudula osoitti heille kaikille niin ylpeää kylmäkiskoisuutta, ett'ei kukaan noista ylhäisistä ja rikkaista herroista koskaan uskaltanut toista kertaa astua jalkaansa siihen matalaan majaan, jossa „Gudula kaunotar, Juutalaisten kuningatar" puolittain sokean isänsä kanssa asui. Mutta ei ainoastaan ihailijoita ollut hänen luonansa käynyt, waan myös todellisia kosijoita, jotka pyysiwät Gudulaa waimoksensa ja tahtoiwat wiedä hänet pois Juutalaiskaupungista Frankfurtin loistawimmille kaduille, jos waan tuo kaunis Juutalaisten kuningatar olisi tahtonut luopua uskostansa ja ruweta kristityksi. Gudula oli jokaisen sellaisen ehdoituksen kauhulla hylännyt, ja hänen isänsä oli liiaksi jäykkä-uskoinen Juutalainen, tahtoaksensa hänen päätöstänsä siinä suhteessa wastustaa. Mutta tänään oli asia toisellainen, tänään oli rikas Juutalainen kauppias Hanausta tullut häntä kosimaan, ja taas oli hän antanut jyrkästi kieltäwän wastauksen.

Mutta tämä kielto ei ollut saawuttanut hänen isänsä suostumusta, waan päinwastoin oli se saattanut hänet wihan wimmaan. Gudula oli silloin waan painanut päänsä alemmaksi ja katsonut ompelustansa tarkemmasti, antaen täten isän wihan purkauksien wastustamatta mennä ohitse.

Mutta nämä wihan-purkaukset eiwät tahtoneet milloinkaan loppua, jonka wuoksi Gudulan silmissä alkoi suuria kyyneleitä kimallella.

Hän laski ompelukseensa polwilleen ja katsoi rukoilewasti isäänsä, joka istui wastapäätä häntä wanhalla, nahkalla werhotulla, tuolilla.

„Isä", sanoi hän rukoilewalla äänellä, „jos sinä noin minua torut, niin minun täytyy itkeä, ja jos minä itken, niin en minä woi ommella. Ja kumminkin minun täytyy wielä tänä iltana saada tämä ompelus walmiiksi ja wiedyksi kreiwitär Tettenbornille. Hän on hywin omituinen rouwa; minun on täytynyt luwata wielä tänä iltana wiedä ompelukseni hä-

nelle, ja jos minä en pidä sanaani, ei hän enää koskaan anna minulle työtä".

„Kun olisit ottanut tuon rikkaan Nathanin, niin et enää koskaan olisi tarvinnut ommella", huusi hänen isänsä. „Et olisi enää tarvinnut olla köyhä ompelija, waan olisit woinut ajaa kauniissa waunuissa ja käyttäytyä niinkuin kuuna päiwänä kreiwittäretkin. Isäini Jumalan kautta! minä wielä harmista kuolen, kun ei ollut sinulla sen wertaa älyä, eikä sen wertaa rakkautta isääsi, että olisit ottanut tuon rikkaan miehen miehekseesi ja siten laittanut minun wanhat päiwäni murheettomiksi ja huolettomiksi".

„Isä", huudahti Gudula haikeasti, „minä tahdon sinun hywäkseesi tehdä työtä yötä ja päiwää, minä tahdon olla wielä ahkerampi, kuin tähän asti olen ollut, sinulta ei tule mitään puuttumaan, sinä tulet saamaan kaikki, mitä suinkin waan tahdot! Ainoastaan älä waadi minua ottamaan miestä, jota en rakasta."

„Miksi et häntä rakasta?" huusi wanhus wihoissaan. „Miksi et rakasta Baruch Nathania, joka kumminkin on rikas mies, jota woipi rakastaa? Tahdon sinulle sanoa, minkätähden et häntä rakasta: koska sinä Mayer Anshelmia —"

„Isä, älä sitä puhetta enää jotka", huusi Gudula punoittawin poskin ja nousi seisaalleen, „sinä solwaat ja loukkaat waan minua sillä, mitä tahdot sanoa!"

„Solwata ja loukatahan minä sinua tahdonkin", sanoi isä ynseästi. „Tahdon iskeä sinun ylpeyteesi, että se heräisi rinnassasi, ja tahdon iskeä sinun mielettömään rakkauteesi, että se kuolisi sydämmessäsi. Luulet kenties, ett'en tiedä, minkä wuoksi sinä Baruch Nathanin hylkäsit? Luulet kenties, ett'en tiedä, kehen sinä olet mieltynyt? Kyllä minä kaikki tiedän, sillä mitä en woi silmilläni nähdä, sen kuulen minä korwillani ja ymmärrän päälläni. Olen jo ammoin tietänyt, että Gudula on antanut sydämmensä ihmiselle, jolla ei ole silmiä päässä nähdäkseen Gudulan olewan nuoren ja kauniin ja häntä rakastawan; olen senkin jo aikoja tietänyt, että Gudula on rikkaille sulhasillensa rukkaset ainoastaan sen wuoksi antanut, että hän tahtoo olla wapaa Mayer —"

„Ääneti!" keskeytti Gudula hänen puhetulwaansa, laskien samalla kätensä isänsä käsiwarrelle, „Jehowan tähden ääneti; tuossa tulee kadun toiselta puolen Mayer Anshelm meille. Mutta jos wielä yhdenkään sanan tahdot samasta asiasta jatkaa ja hänen läsnä-ollessansa tytärtäsi häwäistä, niin wannon minä sinulle isäimme Jumalan kautta, että minä menen sinne, missä Main-wirta on sywin, ja hukutan itseni. Nyt puhu jos haluat".

Ja kowasti lähättäen ja mustanpunakkaana poskiltaan istui Gudula warpatuolilleen ja otti käsiinsä ompelukseensa.

Samassa awautui myös owi, ja nuori, jalowartinen ja kauniskaswoinen, mutta wakaannäköinen mies astui sisään.

„Jumalan terweeksi", lausui hän wienolla, sointuwalla äänellään ja antoi kättä wanhukselle sekä nyykäytti, ystäwällisesti hymyillen, päätänsä Gudulalle. Tämä wastasi terwehdykseen lempeällä silmäyksellä ja rupesi sitten taas työtään tekemään.

„Olet tänään tullut oikein aikaiseen konttorista, Mayer Anshelm", sanoi Gudulan isä ja wiittasi wieraalle, että hän istuisi hänen wieressään olewalle puujakkaralle. Onko mitään erityistä tapahtunut, koska sinä nyt kokonaista tuntia ennemmin kuin muulloin pääsit pois tuon rikkaan ja mahtawan herra Nathansonin konttorista?"

„On", wastasi Mayer Anshelm, „on todellakin jotakin erityistä tapahtunut, ja sentähden tulen minä suorastaan teidän luoksenne, saadakseni teiltä neuwoa. Sillä tiedänhän minä sen, että te molemmat olette ainoat, jotka sydämmestänne minulle hywää suotte. Teihin, isä Baruch, luotan minä täydellisesti, niinkuin poika ainakin, ja sinua, Gudala, rakastan minä, kuin jos olisit minun oma sisareni".

„Kuuletko, Gudula", sanoi wanhus, „hän

nimittää itsensä minun pojakseni, ja sinua hän rakastaa sisarenansa!"

„Minä tiedän sen ja iloitsen siitä, isä Baruch", sanoi Gudula ja loi isäänsä silmäyksen, jonka merkityksen ainoastaan hän ymmärsi. „Mayer Anshelm rakastaa minua kuin sisartansa, ja minä rakastan häntä kuin veljeäni."

„Enkä minä koskaan ole mitään sisar Gudulalta salannut", huudahti Mayer Anshelm innokkaasti. „Me olemme toistemme parissa kasvaneet, emmekä ole ainoastaan yhdessä leikkineet ja nauraneet, waan myös itkeneet ja nälkää nähneet, ja hätä kiinnittää paremmin toisen toiseensa kuin hywät päiwät. Tiedäthän wielä Gudula, kuinka sinä minua silloin lohdutit, kun minun armas äitini kokoontui isiensä tykö, ja kuinka minä hänen kuolinwuoteellaan sydämmeni hädässä ja epätoiwossa katkerasti itkin ja waikeroitsin?"

„Tiedän minä wieläkin, Mayer Anshelm", wastasi toinen tyynesti. „Minä olin rakastanut äitiäsi sangen paljon, ja sentähden itkin minä sinun kanssasi".

„Ja panit pienet käsiwartesi minun kaulaani, Gudula, suutelit minua ja sanoit suloisella lapsen-äänelläsi: minä pidän sinusta, Mayer Anshelm! Tuon hywän, sydämmellisen sanan wuoksi olen minä sinusta pitänyt paljon ja tulen sinusta paljon pitämään koko elin-aikani, minä tulen aina olemaan weljenäsi, jos muutoin Gudula kaunotar ei halweksi olla minun sisarenani".

„Tahdon aina olla sinun sisaresi, Mayer Anshelm. Mutta sano nyt, mikä erinomainen asia sinulla oli kerrottawana, jonka johdosta tahdoit meidän, isän ja minun, neuwoa kysyä."

„Niin, kerropa meille, miksi tänään olet tullut tuntia aikaisemmin konttorista", sanoi wanhus. „Eihän tuo rikas Nathanson liene waan tullut wararikkoon?"

„Ei, isä Baruch", wastasi Mayer Anshelm nauraen, „hän ei ole tullut wararikkoon, waan hän on tänään woittanut kymmenentuhatta guldenia onnellisessa kauppa-yrityksessä. Tästä iloissaan lisäsi hän palkkaa jokaiselle kauppapalwelijalle neljä guldenia kuukaudessa ja minut kutsui hän yksityishuoneesensa ja puheli siellä minun kanssani".

„Puheliko sinun kanssasi?" kysyi wanhus kummastellen. „Nuorinhan sinä tietääkseni olet kaikista hänen konttoristeistaan. Kuinka kauan oletkaan häntä palwellut, Mayer Anshelm?"

„Kolme wuotta, isä Baruch, sen peräsẗä kuin oppi-aikani päätin".

„Kolme wuotta waan! — ja Nathanson kutsuttaa nuorimman kauppapalwelijansa luoksensa kysyäksensä häneltä neuwoa!"

„Ei, isä Baruch, ei sen wuoksi", sanoi Mayer Anshelm niin hämillään, että Gudula kummastuneena katsoi työstänsä „weljeensä".

„Minkä asian wuoksi siis Nathanson sinut kutsutti luoksensa?" kysyi wanhus.

„Hywin eriskummaisen asian wuoksi, jota en kuunapäiwinä olisi woinut arwata, isä Baruch."

„Eihän se liene waan mikään onnettomuus sinulle?" kysäsi Gudula.

„Ei, Gudula, päinwastoin näyttää se minusta suurelta onnelta. Tuo rikas Nathanson tahtoo ottaa minut yhdysmiehekseensä ja kauppakumppanikseensa."

„Tahtoo ottaa sinut yhdysmiehekseen ja kauppakumppanikseen!" huusi isä Baruch ällistyneenä. „Onko Nathanson tullut hulluksi? Onko hän menettänyt sen wähän järkeä, minkä Herra Jumalamme hänen osakseen on suonut? Tehdä sinut yhdysmiehekseen!"

„Isä, salli nyt kumminkin Mayer Anshelmin puhua asiansa loppuun", sanoi Gudula ja katsoi niin kummallisesti tuohon hämillään olewaan nuoreen mieheen. „Minun luullakseni hän ei wielä ole pää-asiaa sanonut. Puhu siis, Mayer Anshelm. Millä ehdolla tahtoo tuo rikas Nathanson ottaa sinut yhdysmiehekseensä?"

„Hän on pannut minulle ainoastaan yhden ehdon, sisar Gudula. Hän ei

tahdo ottaa minua ainoastaan yhdysmiehekseen, waan, koska hänellä ei ole poikaa, joka hänen kuoltuaan ottaisi kauppaliikkeen huostaansa, tahtoo myös tehdä minut pojakseen, jolloin minun tulisi ottaa hänen nimensä, ja kauppahuoneemme nimi tulisi silloin olemaan: Mayer Nathanson ja poika."

„Ja ainoa ehto, minkä hän sinulle on pannut", sanoi Gudula ja rupesi taas työtänsä tekemään, kuin jos ei mitään olisi tahtonut, „ainoa ehto on se, että sinä, Mayer Anshelm, nait hänen tyttärensä, Veilchen Rahelin!"

„Oikein arwasit, sisar Gudula!" huudahti Mayer Anshelm iloissaan, „oikein arwasit. Jumalan kiitos, että tämä tuli sanotuksi! Niin on asia, minun on naitawa Veilchen Rahel, se on ainoa ehto, minkä herra Nathanson on pannut".

„Mutta sitä sinä tietysti et tee, etkä woikaan tehdä", huusi ukko Baruch innokkaasti. „Naida Veilchen Rahel! Sama kuin jos naisit wuoripeikon, joka on tekewä elämäsi helwetiksi! Etkö tiedä, että hän on ruma ja katsoo kieroon kuin tarhapöllö? Etkö tiedä, että hän on kiwuloinen ja kyttyräselkäinen kuin kameli?"

„Tiedän kyllä", wastasi Mayer Anshelm tyynesti, „mutta minä tiedän myöskin, että hän on hywin lempeäluontoinen, ja ett'ei hänen kowa osansa ole woinut hänen sydäntänsä paaduttaa; hän on awulias ja hurskas, ja köyhät ja sairaat sinunaawat häntä, senhän Te hywin tiedätte, isä Baruch! Hänellä on hywä ja lempeä sydän, ja —"

„Ja tämän sydämmen on hän sinulle antanut?" kysäsi Gudula äkkiä. „Veilchen Rahel rakastaa sinua, eikös niin?"

„Hän kuuluu isälleen sanoneen, asian niin olewan", wastasi Mayer Anshelm, kääntäen silmänsä alaspäin, „ja sentähden on Nathanson, koska hän ainoata lastansa rakastaa, kutsuttanut minut luokseensa ja tahtoo tehdä minut tyttärensä miehekseen."

„Entä sinä?" kysyi Baruch, „rakastatkos sinä tuota kaunotarta?"

„En", wastasi Mayer Anshelm miettiwästi, „en rakasta häntä. Mutta tahdon tunnustaa teille, isä Baruch ja sisar Gudula, ett'en minä luule woiwani ketään rakastaa; näyttää melkein siltä, kuin luonto ei olisikaan minulle sitä lahjaa suonut. Olen tarkoin tutkinut sydäntäni ja olen hawainnut, että se on ahdas ja täydelleen tyytywäinen siihen, mitä sillä nyt on, nimittäin rakkauteen teitä kohtaan, isä Baruch ja sisar Gudula, eikä waadi sen enempää. Niin palawaa hehkua ja innokasta halajamista, kuin minkä runoilijat kertowat rakkauden olewan, ei minun sydämmeni tunne ollenkaan. Täytyy tunnustaakseni, että minulla on ahdas sydän, eikä siinä ole sijaa muille kuin teille molemmille! Mutta arwelen kuitenkin, että sen eteisessä kumminkin löytyisi joku sija myös Veilchen Rahelille; ja minä tulen aina olemaan hänelle kiitollinen hänen rakkaudestaan ja —"

„Hänen rahoistaan", täytti Gudula lauseen.

„Oikein sanoit", huudahti Mayer Anshelm innokkaasti. „Hänen rahoistaan tahdon minä olla hänelle kiitollinen, sillä ne tekewät minusta rikkaan miehen. Ja pitääkö minun teille selittää, mitä se merkitsee? Se merkitsee tässä kurjassa ja matoisessa maailmassa: että minä pääsen wapaaksi, kunnioitettawaksi ja rehelliseksi miehekseni. Sillä tiedättehän te että köyhä Juutalainen on ylenkatsottu Paria, ihmiskunnan hylkyläinen, jolla ei ole tahdon wapautta, ei kunniaa eikä ihmisarwoa. Minä olen nähnyt meidän kansan kurjuuden ja alennustilan, minä olen nähnyt ja yhä näen, kuinka ne, jotka itseänsä kristityiksi kutsuwat ja sanowat uskontonsa olewan rakkauden ja anteeksiantamuksen uskonnon, meitä halweksiwat ja jaloin polkewat. He wihaawat ja wainoowat meitä kaiken rakkautensa ohessa, he eiwät woi meille antaa anteeksi, että me puhumme toisellaista murretta kuin he, että meidän nenämme on luotu toisennäköiseksi kuin heidän, että meidän silmämme ja tukkamme owat mustat ja kiil-

täwät; he soimaawat meitä siitä, että pysymme kiinni isiemme tawoissa ja opissa, uskollisuutemme lukewat he rikokseksi meille — meille köyhille Juutalaisille! Mutta kun olemme rikkaita Juutalaisia, silloin he meille antawat anteeksi kaikki meidän luulotellut rikoksemme ja ottawat meidät mielellänsä seuraansa eiwätkä pidä mitään lukua nenästämme, tukastamme eikä murteestamme! On siis pää-asia Juutalaiselle päästä rikkaaksi, sillä kun hänellä kerran on rikkautta, silloin on hänellä myöskin arwoa ja kunniaa. Sen olen tullut huomaamaan maailmata katsellessani, ja kun minä kolme wuotta takaperin palasin kotiini Fürthistä, missä wanhan setäni luona oppi-aikani palwelin ja nälkää näin, silloin pysähdyin minä Juutalaiskaupungin portilla ja lankesin siinä polwilleni. Kukaan ei sitä nähnyt, sillä ilta oli jo tullut, ja pimeys wallitsi maata, mutta siinä minä polwillani wannoin isiemme Jumalan kautta tahtowani tulla rikkaaksi mieheksi, miljonain omistajaksi! Sitä en tehnyt kurjasta ahneudesta enkä ylpeydestä tai kopeudesta, en myöskään kunnianhimosta; waan minä tahdon tulla rikkaaksi mieheksi kansani wuoksi ja siten ansaita sille wapautta ja kunniaa. Minä tahdon tulla rikkaaksi, woidakseni Jumalan kansaa kostaa Jumalan pojan kansalle. Tahdon päästä miljonain omistajaksi, woidakseni wetää Jumalan kansan ylös tomusta, päästää sen alennustilastaan ja antaa sille takaisin sen pyhät ihmisoikeudet. Tahdon päästä miljonain omistajaksi, särkeäkseni sen rautaisen säleaidan, joka Juutalaiset kristityistä eroittaa, että heidän täytyy ottaa meidät kansalaisiksi yhteyteensä, että heidän täytyy suoda meille oikeus ajatella ja uskoa omantuntomme ja wakuutuksemme mukaan, ja kumminkin pitää meitä sen waltion oikeutettuina kansalaisina, missä olemme syntyneet.

Katsokaa, niin wannoin minä kurjan Juutalaiskaupunkimme portilla polwillani ollessani. Ja minä aion walani pitää. Minä olen jo ahkeruudella ja tarkkuudella haalinut kokoon pienen pää-oman, olen nähnyt nälkää ja kurjuutta, kärsinyt suuren tarkoitusperäni wuoksi, koska tuosta pienestä pää-omasta täytyy tulla suuri, jolla woin alkaa asioimisliikettä omiin nimiini. En ole hetkeäkään turhaan hukannut, en ole suonut itselleni wähintäkään lepoa tai wirwoitusta, kuten muut nuoret miehet. Iltasilla konttorista kotia tultuani en ole muuta huwitusta etsinyt, kuin että silloin tällöin olen pistäytynyt tänne teidän luokseenne puhellakseni hetkisen teidän kanssanne, ja sitten olen aina palannut kammiooni, jossa pitkin yötä olen puhdistanut ja järjestänyt kauppiasten minulle uskomia kirjoja. Sitä tehdessä olen talwella wilusta wärissyt, kesällä helteestä hikoillut; usein olin wäsymyksestä nääntyä ja aina olin nälissäni, mutta aina ajattelin waan sitä, että tein työtä enentääkseni pää-omaani, ja siten olen minä kestänyt ja aina waan toiwonut tulewaisuudelta sitä, minkä nykyisyys on kieltänyt. Ja nyt", jatkoi Mayer Anshelm säihkywin silmin koroitetulla äänellä, „nyt tarjoutuu minulle äkti-arwaamatta tilaisuus pikemmin päästä tarkoitukseni perille ja kerrassaan harpata monen pitkän puute- ja kärsimyswuoden ohi, nyt woin tuota pikaa päästä rikkaaksi. Sanokaa, eikö minun pidä käyttää tätä tilaisuutta?"

Ukko Baruch ei wirkkanut mitään, waan katsoi miettiwän ja kysywän näköisenä tyttäreensä; Gudula oli jo aikoja unhottanut työnsä, ja loistawin silmin ja hehkuwin poskin oli hän kuunnellut Mayer Anshelmin innokasta puhetta. Nyt nousi hän hitaasti istuimeltaan ja astui juhlallisesti hänen luokseensa.

„Mayer Anshelm", puhui hän, laskien walkoisen kätensä hänen käsiwarrelleen ja katsoen häntä hymyisä suin silmiin, „Mayer Anshelm, sinun pitää käyttää tätä tilaisuutta rikkaaksi tullaksesi, kansasi kunnian ja wapahtamisen wuoksi! Mene, Mayer Anshelm, ja sano tuolle rikkaalle Nathansonille, että tahdot naida Beilchen Rahelin ja ruweta hänen yhdysmiehekseensä".

„Tee, niinkuin Gudula sinulle sanoo", lausui ukko Baruch juhlallisesti, „sillä Jumalan sana on hänen suussansa, ja rakkaus on hänen sydämmessänsä; hän on sinua suojelus-enkelinäsi neuwonut".

„Niin, suojelus-enkelinäni hän on minua neuwonut", kertoi Mayer Anshelm, hellästi irroittaen tytön pienen, walkean käden käsiwarrestaan ja suudellen sitä. Gudula wawahti wähän, ja hänen kaswonsa meniwät kalmankalpeiksi, mutta sitä ei Mayer Anshelm nähnyt, sillä hän piti yhä kiini Gudulan kädestä ja painoi sitä huuliansa wasten. Mutta Gudula weti kätentä hiljaa pois, ja nyt wasta Mayer Anshelm'kin huomasi hänen kalpeutensa ja näytti ikäänkuin pitkästä miettimisestä tulewan tolkulleen.

„Olet siis yksimielinen siitä, että minun on tuohon ehtoon suostuminen?" kysyi hän Gudulalta. „Mutta oletko myöskin miettinyt, että minä tyttöä en rakasta? Enkö minä tee hänelle mitään wääryyttä, kun nain hänet, en itsensä, waan rahainsa wuoksi? Woinko tehdä hänet onnelliseksi rakastamatta häntä?"

„Sinä olet hänet onnelliseksi tekewä, Mayer Anshelm", wastasi Gudula ja käänsi samalla, ikäänkuin satunnaisesti, päänsä toisaannepäin. „Sinä olet hänet onnelliseksi tekewä, sillä hän rakastaa sinua ja saapi sinut omaksensa. Mutta nyt jää hywästi, Mayer Anshelm", lisäsi hän ja rupesi kokoamaan ompeluksiansa, „en woi enää wiipyä, minulla on wielä pitkä matka käytäwänä. Jos tahdot jäädä isän luo, niin jää".

„En jouda", sanoi Mayer Anshelm, „minunkin pitää lähteä. Minun täytyy walwoa koko yö ja tehdä työtä, sillä minun pitää nyt saada kaikki ne kirjat walmiiksi, jotka olen päätettäwiksi ottanut. Huomenna täytyy minun ne omistajilleen jättää, koska tästä lähtein tietysti en enää jouda niitä päättämään. Nyt on tullut loppu pienelle asioimisliikkeelleni, sillä rikkaan Nathanson'in kumppanilla on suurempia ja tärkeämpiä asioita toimitettawina. Jääkää siis hywästi, isä Baruch, ja huomenna, kun toisiamme kohtaamme, on kaikki toisin, ja minä olen silloin Nathanson'in kumppani".

„Ja hänen tyttärensä, Veilchen Raheliin, sulhanen", lisäsi Gudula, huiwia kaulaansa kääriessään.

„Ja sitte sinä tietysti lähdet tältä likaiselta Juutalaiskadulta", sanoi Baruch, „ja muutat tuolle suurelle kadulle, jolla rikkaat meidän kansasta asuwat, wieläpä kenties ostat itsellesi suurella rahasummalla, kuten Nathanson'kin, oikeuden asua ulkopuolella Juutalaiskaupunkia, tuolla komealla kadulla, jolla suuret tukkukauppiaat asuwat".

„En, sitä en konsanani tule tekemään", huudahti Mayer Anshelm kiihkeästi. „Silloinhan en enää olisi kansalleni enkä itsellenikään uskollinen; näyttäisihän se siltä, kuin halweksisin ja häpeäisin kansaani sen köyhyyden ja alhaisen arwon wuoksi, niinkuin nuo typerät kristityt ylpeydessään tekewät. En, sitä en koskaan tee! Waan oman kansani keskellä, täällä tahdon minä elää, täällä tahdon minä asua, ja täällä tahdon minä teidän kanssanne jakaa hywät päiwäni, niinkuin te olette minun kanssani pahat päiwätkin tasan panneet. Kun kerran olen saanut waimon kotiini, silloin tiettäwästi sisar Gudulallakaan ei liene mitään sitä wastaan muistuttamista, jos sinä, isä Baruch, tyttärinesi asut minun luonani, kuten minä kerran tahdoin tulla teidän luoksenne asumaan ja elämään, mutta johon sisar Gudula ei suostunut, koska hän arweli sitä sopimattomaksi. Sitte kun minä olen nainut mies, ei kukaan enää saattane sanoa sopimattomaksi, jos me asumme yhdessä".

„Siitä meillä on wielä aikaa wastakin puhua, Mayer Anshelm", sanoi Gudula, owea awaten. „Nyt täytyy minun lähteä kreiwitär Tetterbornin luo, joka asuu toisella puolen kaupunkia uudessa kaupungin osassa".

Hän astui owesta ulos; mutta ennenkuin oli kynnyksen yli kuiwalle päässyt, oli jo Mayer Anshelm hänen rinnallansa. „Alkaa jo hämärtää, Gudula", sanoi hän.

„Sinulla on pitkä matka, ja näin iltaisilla eiwät kadut tahdo olla oikein turwalliset, warsinkin näillä meidän kaidoilla kaduilla hiipii näin iltamalla monta epäiltäwää roistoa, erittäinkin sen perästä kuin Hanaun maakreiwi on matkoiltansa palannut. Kuuluu olewan hywin kewytmielinen herra, tuo maakreiwi, ja wäijywän kaikkia kaunottaria, mutta, kuten sanotaan, warsinkin meidän kansan kauniita tyttäriä. Hän on jo ollut kahdeksan päiwää täällä Franfurtissa —"

„Minä tiedän sen", keskeytti Gudula häntä tyynesti.

„Kuinka, tiedätkö sen?"

„Tiedän kyllä; toissa päiwänä näin minä hänet kreiwitär Tettenbornin luona. Minä olin siellä, kun maakreiwi tuli ja kreiwitär käski minun odottaa, kunnes hän menisi pois. Mutta yht'äkkiä kutsuttiin minut salonkiin. Nuori herra maakreiwi halusi nähdä, josko minä olin kuwan näköinen, jonka hän oli ostanut ja jota he Juutalaisten kuningattareksi nimittäwät."

„Sinun ei olisi pitänyt mennä sisälle!" huudahti Mayer kiiwaasti.

„Miksi ei?" kysyi Gudula puolestaan ylpeästi ja tyynesti.

„Senwuoksi kun maakreiwi on mainittawa tytönryöstäjä, jota, kuten sanotaan, kukaan ei woi wastustaa ja —"

„Kyllä minä häntä wastustan", sanoi Gudula tyynesti, „eikä hän tule minun sydäntäni ryöstämään. Hywästi waan, Mayer Anshelm!"

„Etkö sallisi, että minä sinua seuraan kreiwitär Tettenbornin luo? Enpä ole — kesken puheen — koskaan wielä kuullut häntä mainittawan. Mistä sitte hänet tunnet? Joko hän on kauankin Frankfurtissa asunut?

„Ei hän wielä ole täällä asunut kuin muutamia wiikkoja. Paronitar von Nimzwitsch oli minut hänen suosioonsa sulkenut, jonka wuoksi hän kutsutti minut luokseensa ja antoi minulle koru-ompeluksia. Hywästi, Mayer Anshelm!"

„Enkö siis saa sinua seurata?"

„Et, Mayer; sinulla on työtä, ja aika on rahaa!"

Hän läksi riwakasti astumaan eteenpäin. Kun heitti himmeän walonsa hänen sorealle wartalolleen ja muodosti pitkän warjon kadulle. Mayer Anshelm seisoi toisella puolen katua ja katsoi hänen jälkeensä, kunnes hän eräässä kadunkolkossa häwisi hänen silmistään; sitten kääntyi hän hitaasti ja meni siihen matalaan rakennukseen, jossa hän eräässä yliskammarissa asui.

„Minun olisi kumminkin pitänyt häntä seurata", sanoi hän ajatuksissaan; „hän on liiaksi kaunis, saadaksensa näin myöhään kadulla yksinänsä rauhassa kulkea. Olisi kenties hywä, jos minä menisin hänen perästänsä ja — Mutta ei se käy laatuun", keskeytti hän itseänsä, „Gudula sille waan nauraisi ja tekisi minusta pahanpäiwäistä pilkkaa, wieläpä kenties panisi pahaksensa jos minä hänen perästänsä lähtisin, ja ajattelisi, että minä häntä epäilen enkä usko hänen itsensä woiwan itseänsä suojella. Taitaapa siis Gudula olla oikeassa, että aika on rahaa. Tahdon sentähden ruweta työhöni".

Ja hän istui tuon waapperan pöydän ääreen, joka oli täynnä paksuja konttorikirjoja, ja alkoi työtään tehdä. Mutta kesken kiireintä työntekoa hän aina aika-ajoin pysähtyi. Hän oli lewoton Gudulan wuoksi, kun hän niin yksinään oli lähtenyt tuolle pitkälle matkalle uuteen kaupungin-osaan; ja lukujen ja riwien wälistä oli hän toisinaan näkewinään Gudulan suuret, kirkkaat silmät.

„Enpä olisi uskonut, että woi tulla noin lewottomaksi sisaren wuoksi", pakisi Mayer Anshelm itsekseen. „Mutta se onkin hulluutta, jonka wuoksi en tahdo enää koko asiata ajatella, waan pitkitän työtäni. Tänä yönä pitää minun saada kaikki nämä kirjat walmiiksi". Ja hän ryhtyi uudelleen kahta hartaammin työhönsä sekä kiintyi lukuihin ja laskuihin niin, ett'ei hän muusta maailmasta tiennyt mitään. Täten kului tunti tunnilta, yö oli jo tullut, kadulla oli kaikki hiljaa,

kaikki liike oli lakannut. Kaikki makasiwat ja nauttiwat lepoa päiwän työstä ja rasitukſista — kaikki nuo kurjat, waiwannähneet Juutalaiskaupunginkin asukkaat. Tätä ajatellessa iloitsi Mayer Anshelm, hänen rintansa kohoili wapaammin ja hengessä toiwotti hän kaikille kansalaiswelſillensä ja ſiſarillensa hywää yötä. Silloin pyörähtiwät taas hänen ajatuksensa wäkiſinkin Gudulaan, ja hän nousi istuimelta, wähän selkäänsä oikaistaksensa, astui ikkunan eteen ja katsoi ulos, toiwottaaksensa myös ſiſar Gudulalle hywää yötä. — Mutta kummallista! tuosta tutusta ikkunasta pilkoitti wielä tuli, ja lewoton warjo liikkui yhtämittaiſilla wäliajoilla uutimilla. Se ei ollut Gudulan ſolakan wartalon warjo, waan ſe oli leweähartiaiſen miehen. Luultawasti oli ſe ukko Baruch, joka niin lewotonna edes takaiſin ſiellä käweli. Jotain tawatonta oli ſiis ukolle tapahtunut, koska hän nyt wielä oli walweilla ja niin kiihkeästi kammariſſansa käweli. Kolme wuotta oli Mayer Anshelm jo asunut häntä wastapäätä, mutta tätä kummaa ei ukko Baruch wielä koskaan ollut hänen muiſtaaksensa tehnyt, waan ummelleen kello 10 oli hänen ikkunastansa tuli aina sammunut. Mayer Anshelm oli ſitä joka ilta tarkastanut, ja ſiitä tieſi hän, että iſä Baruch ja ſiſar Gudula oliwat lewolle menneet. Ja nyt oliwat tornikellot jo lyöneet 12, ja yhä Baruch waan walwoi ja käweli lewotonna edestakaiſin! „Entä Gudula! miſſä hän on?“ Ei ainoatakaan kertaa nähnyt Mayer Anshelm hänen warjoansa iſän warjon rinnalla. „Miſſä ſiis Gudula on?“

Tehtyään kahdesti itſelleen tämän kyſymyksen, syöksi Mayer Anshelm owelle, juotsi portaita myöten alas ja oli seuraawassa ſilmänräpäyksessä kadulla.

Warjo uutimilla liikkui yhä yhtä lewottomasti ja yhtä pitkillä määrä-ajoilla kuin ennenkin.

Hetkiſen ſeiſoi Mayer Anshelm keskellä katua ja oli kahdella päällä, mitä tehdä. „Minusta nähden“, ſanoi hän ſitten melkein ääneensä, „naurakoon ja iwatkoon Gudula minun pelkoani. Parempi on kärſiä ſitä kuin tätä kauheata epätietoiſuutta. Minä menen!“

Ja parilla harppauksella oli hän ukko Baruchin ikkunan alla ja koputti ſitä kowasti.

Heti weti ukko uutimet syrjään ja huusi, ennenkuin oli kerinnyt wielä ikkunata awatakaan, iloiſella äänellä: „Sinäkö ſiellä olet, Gudula? Hywä, että wiimmeinkin tulit!“

„Siis hän ei wielä ole kotia tullut, iſä Baruch?“ kyſyi Mayer Anshelm, ja hänestä tuntui melkein ſiltä, kuin jos häntä oliſi kurkusta rautapihdeillä puriſtettu.

„Se ei olekaan Gudula!“ waikeroi wanhus. „Mayer Anshelmhan ſe waan on!“

„Niin, minä täällä waan olen! Mutta päästäkää minut ſiſään, iſä Baruch, ja pian! Meidän täytyy tuumia, mitä nyt tehdään.“

Ukko ſulki ikkunan, meni owelle, awaſi ſen ja käski Mayer Anshelmin käydä ſiſään. Tämä seuraſi ääneti wanhusta ja ſulki ſitten wapiſewin käſin owen. Hänen ſilmänſä tarkastiwat, ikäänkuin jotain etſien, tuota himmeän lampun walaiſemaa huonetta. Sitten pyſähtyiwät ne tarkastamaan wanhaa Baruchia, joka wawisten kuin haawan lehti hänen edessänſä ſeiſoi.

„Eikö hän ole wielä kotiin tullut?“ kyſyi Mayer Anshelm hetkiſen kuluttua.

„Ei“, huuſi wanhus kolkosti, „ei hän wielä ole tullut, waikka on jo kuuſi tuntia kulunut ſiitä, kun hän lähti!“

„Minä lähden häntä etſimään, minä tuon hänet takaiſin!“ ſanoi Mayer Anshelm päättäwästi. „Neuwokaa minulle tie, iſä Baruch, niin lähden häntä hakemaan“.

„En tiedä tietä, Mayer Anshelm.“

Huuto, joko kauhun tai wihan, pääſi nuorukaiſen huulilta. „Te ette tietä tiedä, Baruch? Ette edes tiedä minne Gudulan on meneminen, kun hänen iltahämäräſſä täytyy yön ſelkään lähteä työtä hakemaan?

Te olette kelwoton isä, Baruch. Te käytätte itseänne wäärin hywää, suloista lastanne kohtaan. Teidän hywäksenne hän työtä tekee, teidän hywäksenne hän näkee waiwaa ja kiduttaa itseänsä, ettekä te edes tiedä, minne hän milloinkin menee!"

Tämän puhui hän kowalla wihaisella äänellä, ja kuitenkin oliwat hänen kaswonsa kalpeat, ja hänen huulensa osoittiwat surua ja murhetta.

Baruch katsoa tuijotti häneen, eikä woinut ahdistuksessaan mitään wastata nuorukaisen kiiwaasen syytökseen.

„Muistelen minä hänen kerran kertoneen, missä kreiwitär Tettenbornin huwila on", sanoi hän wiimmein ikäänkuin pelonalaisesti.

„No, missä se on?" kiiruhti Mayer Anshelm kysymään. „Muistakaa Baruch! kaikki riippuu siitä, että te sen tiedätte".

„Huwila on uudessa kaupunginosassa tuolla Mainin warrella", lausui Baruch hitaasti ja ajattelewasti, joka sanaa punniten ja muistutellen. „Sinne kuuluu nykyjään rakennetun paljon huwiloita, mutta kreiwitär Tettenbornin huwila on kaikista suurin ja kauniin. Se on wiimmeinen huwila oikealla kädellä — on Gudula sanonut — ja se on yhtä kerrosta korkeampi kuin muut, ja sen takana on suuri, kaunis puutarha, jossa wielä on niin suuri huwihuone, että siinä woisi asua kokonainen perhekunta".

Mayer Anshelm oli häntä niin tarkkaan kuunnellut, ett'ei uskaltanut hengittääkään. „Entä wielä", sanoi hän lyhyesti, käskewästi, kun Baruch pysähtyi.

„Mitään muuta en minä tiedä", wastasi Baruch hywin pelonalaisesti.

„Siinä sitä jo onkin kylläksi, isä Baruch", sanoi Mayer Anshelm päättäwästi, „kyllikši, löytääkseni tuon huwilan. Minä tunnen tuon uuden kaupunginosan, ja te olette kyllitsi tarkasti neuwoneet etsittäwän huwilan. Antakaa, isä Baruch, minulle anteeksi, että minä äsken pikastuin. Se tapahtui waan Gudulan wuoksi. Antakaa minulle anteeksi!"

„Minulla ei ole sinulle mitään anteeksi annettawata, Mayer Anshelm. Tuo waan Gudula eläwänä takaisin, niin on kaikki hywin!"

„Eläwänä?" huusi kauhistuen Mayer Anshelm. „Mitä te sillä tarkoitatte, isä Baruch? Lienettehän waan siitä warma, että hän meni kreiwitär Tettenbornin huwilaan?"

„Niin toiwon", wastasi wanhus ja purskahti itkemään.

„Olisiko hän siis wielä jonnekin muuanne woinut mennä?"

„Olisi! Mutta sitä en tahdo uskoa! En, en woi sitä uskoa! Meillä oli tänä iltana, wähää ennen sinun tuloasi, pieni sanasota. Minä olin suutuksissani ja toruin häntä siitä, kun hän ei huolinut Baruch Nathanista, joka tänään käwi häntä kosimassa, ja toruessani tulin minä jotain sanoneeksi, mikä häntä loukkasi. Silloin uhkasi Gudula mennä sinne, missä Main on sywin, ja sitä sanoessaan oli hän niin suruisen- ja totisennäköinen, ett'en sitä koskaan woi unhottaa."

„Mitä woitte te Gudulalle sanoa, joka häntä niin saattoi loukata, että hän jenwuoksi tahtoi henkensä menettää? Sanokaa se minulle!"

„En, en woi, enkä tahdokaan sitä sinulle sanoa, Mayer Anshelm, sillä juuri silloin, jos sen sinulle sanoisin, on hän wannonut tappawansa itsensä. Mutta enhän olekaan sinulle mitään sanonut, ja hän sen tietää, sillä olihan hän täällä ja kuuli kaikki, mitä minä sinun kanssasi puhuin. Hän siis ei ole mennyt weteen, ei, sitä hän ei ole tehnyt, waan hän on mennyt ainoastaan kreiwitär Tettenbornin huwilaan."

„Ja minä tuon hänet sieltä takaisin, Baruch, minä etsin häntä joka paikasta, tieltä sekä periltä, enkä palaa ilman hänettä. Jääkää hywästi!"

Hän nyykäytti päätään ja syöksi ulos kadulle sekä rinsi eteenpäin, minkä kerkesi. Ei hän joutanut sitä miettimään, että hän oli jättänyt kammarinsa owen lukitsematta, että siinä oliwat kaikki hänen

työllä ja hi'ellä keräämänsä säästöt ja pöydällä nuo päättämättömät konttorikirjat; hän ei ajatellut mitään muuta, kuin miten hän paraite löytäisi Gudulan, ja tämän wuoksi oli hän walmis waikka henkensä alttiiksi panemaan.

Oli kirkas tähti-yö, kuu heitti yötäwällisen walonsa tuhoon yksinäiseen waeltajaan, joka henki kurkussa rientsi eteenpäin, ja muodosti kadulle hänen edelleen pitkän warjon, jolla näytti olewan wielä suurempi kiire Gudulaa etsimään kuin itse Mayer Anshelmilla. Tätä nähdessä ajatteli Mayer Anshelm, että wiimmeinen, mitä hän oli Gudulasta nähnyt, oli hänen warjonsa; ja hirmuinen lewottomuus käsitti hänet.

„Ja olisikohan se ollut wiime kerta, kun häntä näin?" huokasi hän. „Olisikohan hän warjollansa jättänyt minulle iäksi päiwäksi hywästi?"

„Ei, ei!" huusi hän ääneensä, „minun täytyy löytää hänet, minun täytyy saada hänet takaisin, sillä —"

Minkätähden pysähtyi hän, minkätähten jäi hän seisomaan liikkumatonna, kuin maahan kiini kaswaneena? Mikä otti hänen ajatuksensa niin kokonaan waltaansa, että hän senwuoksi unhotti matkansa tarkoituksen, että hän yhä waan seisoi ja katsoi kuuhun, ikäänkuin löytäisi hän sieltä selitystä jollekin odottamattomalle ja aawistamattomalle, minkä hän yht'äkkiä sydämmensä sisimmästä pohjukasta keksi? Mikä se oli, joka yht'äkkiä kirkasti hänen kaswonsa ja leimahti hänen silmäsänsä? Oliko hän nyt wihdoinkin ymmärtänyt sen salaisuuden, joka niin kauan oli, hänen itsensä tietämättä, hänen sydämmessänsä piillyt? Oliko huoli Gudulasta wiimmeinkin särkenyt sen kuoren, minkä jokapäiwäinen seurusteleminen ja yhteiset lapsuuden muistot olliwat hänen sydämmensä ympärille muodostaneet?

Hän kohotti innostuneena molemmat kätensä taiwasta kohti, ja hänen huuliltansa herui muutamia sanoja, mutta niin hiljaa, niin salaperäisesti, että ainoastaan Jumala ja tuolla ylhäällä olewa kuu ne ymmärsiwät. Ja sitten, sitten tunki hänen rinnastansa huuto, ilo- ja riemuhuuto. Päiwä oli koittanut hänen sydämmessänsä, ja walon ensimmäiset säteet wärähteliwät siellä!

Joutuisammin rientsi hän sitten, ikäänkuin siiwillä lentäen, pitkin noita tyhjiä, kolkkoja katuja, joiden kamalaa hiljaisuutta ei mikään muu häirinnyt, kuin yöwartijain yksitoikkoiset huudot, jotka nyt ilmoittiwat ensimmäistä tuntia sydän-yön jälkeen. Täten pääsi hän pian portille, joka warsinaisen kaupungin uudesta kaupunginosasta eroitti.

„Tuos' on uusi kaupunginosa! Jumalani, nyt anna minun osata oikealle paikalle, anna minun löytää hänet, pelastaa hänet, jos hän on waarassa, kuolla hänen kansansa, jos hän kuolla tahtoo!"

Edelleen rientsi hän siwu huwiloiden, jotka siinä seistä törröttiwät kolkkoina, kamaloina kuin suuret, mustat ruumiinarkut, joille kuu himmeällä walollansa walmisti kateliinat. Siwu kaikkien näiden rientsi hän, sillä niiden kanssa hänen ei ollut mitään tekemistä. Ainoastaan wiimmeistä huwilaa hän etsi.

Ja tuossa on tuo wiimmeinen huwila; hän seisoo sen edessä, lähättäen, hengästyneenä, ja katselee sitä kuolettawalla kauhistuksella, sillä sekin on siinä yhtä pimeänä, yhtä kolkkona, yhtä yksinäisenä kuin kaikki muutkin.

„Missä on Gudula? Isäini Jumala, missä on Gudula! Minun täytyy siitä selwä saada, minun täytyy hänet löytää, waikka pitäisikin koko maailma unesta herättää."

Ja hän wetää kellon nauhaa, rajusti, kuuntelematta mitään, kunnes wihdoin pieni ikkuna portin wieressä aukiaa, ja wihainen, jyrisewä miehen-ääni kysyy, mitä tämä melu merkitsi, ja kuka se oli, joka uskalsi yörauhattomuutta tehdä.

„Tahdon tietää, josko Gudula wielä on huwilassa", huutaa Mayer Anshelm jyrkästi.

„Gudula, kuka Gudula on?" kysyy portiwartija äreästi.

„Gudula, Baruch Schnapperin tytär, kreiwitär Tettenbornin ompelijatar! Hän on tänä iltana lähtenyt tänne työtänsä tuomaan, eikä ole wielä kotiin palannut. Hänen täytyy siis täällä olla, ja minä olen tullut häntä täältä noutamaan."

„Hupsutusta! Hän on tosin täällä käynyt, mutta jo mennyt ammoin aikoja tiehensä. Luuletteko kenties, rouwa kreiwittären pitäwän Juutalaistyttöä wieraanaan? Mikä sen tietää, missä hän maleksii! Menkää kotianne, tottapahan työwartijat hänet korjaawat ja wiewät kotiinsa."

Ja portinwartija oli, karkeasti kiroten, jo aikeissa wetää ikkunaa kiini, mutta wankka käsiwarsi esti sen, ja wihasta wapisewa ääni lausui: „Jos woisin nähdä naamanne, niin tulisi kurja suunne läheiseen tuttawuuteen nyrkkini kanssa, kun ei paremmin osaa törkyänsä sisällään pitää. Huomenna tulen päiwällä takaisin, ja Jumala teitä auttakoon, jos silloin kieltänne ette paremmin hillitse! Mutta nyt teidän täytyy sanoa, mihin Gudula on joutunut, taikka minä huudan apua ja panen kaikki naapurinne liikkeelle sekä haen kaupunginwartijat, huwilastanne Gudulaa etsimään. Sillä hän on tänne tullut, eikä ole wielä kotia palannut. Teidän täytyy tästä tili tehdä! Teidän täytyy tietää, mihin hän on joutunut!"

„Ja te, te olette wimmapäinen, kun woitte tuollaisia mielettömyyksiä waatia", huusi portinwartija raiwoissaan. „Se tässä wielä puuttuu, että minun pitää silmällä pitää kaikkia ompelumamseleja, jotka täällä käywät töitään tuomassa. Mutta tällä kertaa satun minä aiwan warmaan tietämään, että puheena olewa tyttö, Juutalaisten kuningatar Gudula kaunotar, on mennyt täältä pois. Sattui nimittäin niin, että kreiwitär ikään oli ajelemaan lähdössä, ja siten tuli hän Gudulan kanssa portaita myöten alas, ja minä kuulin hänen Gudulalle hywin ystäwällisesti sanowan: „Lapseni, jos sinä kukkaisia rakastat, niin lupaan minä sinun mennä puutarhaan ja tehdä siellä itsellesi kukkaiswihko. Sitten woit mennä pois pienen portin kautta, joka on puutarhan takapuolella, jos se lyhentää sinun matkaasi". Ja niin meni Gudula puutarhaan, ja on sieltä takaportin kautta mennyt pois. Se on kaikki, mitä minä tiedän, ja nyt menkää matkaanne, ja jos te wielä uskallatte uudelleen tänne tulla, niin päästän minä koirani irti, ja sitten saatte itse miettiä, miten niistä selwiätte".

Summattoman suuri nyrkki työnsi Mayer Anshelmin käsiwarren pois ja wetäsi ikkunan kilisten kiini.

Hetkisen seisoi siinä nuorukainen huumauksissa neuwotonna. Mitä oli hänen nyt tekeminen? Mistä woi hän kadonnutta ruweta etsimään? Minne piti hänen nyt askeleensa ohjata?

Puutarhaan oli Gudula mennyt! Tawallista tietä hän ei ollut lähtenyt kotia! Ei siis Mayer Anshelmkaan saanut sitä tehdä, waan hänen piti häntä etsimän siltä tieltä, jota hän oli kulkenut.

Kaikki riippui siitä, että hän osautuisi tälle tielle, että hän löytäisi portin, joka wei puutarhasta ulos.

Hän juoksi huwilan toiselle puolelle, josta puutarha alkoi. Puutarhaa ympäröi joka puolelta korkea muuri, joka harjalla oli warustettu rautakoristuksilla. Warowasti kulki hän sitä pitkin.

„Oi kuu, ole nyt minulle suosiollinen, helota kirkkaasti, äläkä heitä mitään warjoa muurille!"

Kuu on hänelle suosiollinen, se walaisee joka kiwen, joka sauman muurissa — se walaisee nyt myös tuon pienen, tumman portin, joka näkyy muurin toisesta päästä.

Hän on löytänyt tuon puutarhanportin. „Tämä siis on se tie, jota Gudula täältä on lähtenyt! Mutta onko hän todellakin täältä lähtenyt? Eikö hän kenties wielä woisi olla puutarhassa?"

Ja salamana wälähti hänen sielussansa se ajatus, että Gudula oli isällensä sanonut puutarhassa olewan huwihuoneen, johon kokonainen perhekunta mahtuisi asumaan.

Entä jos Gudula olisikin tässä huwihuoneessa? Jos hänet olisi sinne houkuteltu, ja nyt wäkisin häntä siellä pidettäisiin? Olihan maakreiwi kreiwitär Tettenbornin tuttawa! Ja olihan Gudula siellä nähnyt hänet, tuon kewytmielisen ja irstaan miehen, joka oli Gudulan kuwan ostanut! Ja woiko kukaan hänen kuwaansa nähdä, samalla häneen itseensä rakastumatta?

Kolkko raiwon huuto pääsi hänen rinnastansa, ja hän pudisti kaikin woimin porttia. Se aukeni, ja hän astui puutarhaan.

Pensasten warjoama lehtokuja oli hänen edessänsä. Wakawin askelin läksi hän sitä myöten astumaan ja tähysti tarkasti molemmille puolille, huwihuonetta löytääksensä. Mutta joka haaralla oli waan tiheätä wiidakkoa, mitään rakennusta ei hän missään huomannut.

Mutta tuolta, tuolta kimaltaa keskeltä wiidakkoa ikäänkuin kirkas tähti. „Tuli! tuli. Tuolla täytyy siis tuon huwihuoneen olla, ja siellä wielä walwotaan, koska tuli sieltä pilkoittaa“.

Kaitainen polku, joka wiidakkoon wiepi, on hänen edessänsä. Hän syökse sille, seuraa sen mutkikkaita polwia wiidakon läpi ja pääse wihdoin pienelle aukealle paikalle.

Tämän keskellä on huwihuone, ja sen ikkunat owat kirkkaasti walaistut. Mayer Anshelm läähätti kowasti, jonka wuoksi hän hetkiseksi pysähtyi hengittämään. Hän katseli uteliaisuudesta hehkuwin silmin huwihuonetta, josta hän kenties saisi selityksen Gudulan häwiämiseen.

„Mutta jos hän siellä ei olekaan? Jos tämä wiimmeinen toiwo pettää; mitäs sitten? Isäini Jumala, mikä sitten auttaa?“ Mutta äkkiä tuntuu hänestä, kuin kuulisi hän keskenänsä riitelewiä ääniä huwihuoneesta päin.

Hän ei enää witkastele, waan menee warowasti eteenpäin. Ei kuulu mitään liikausta, eikä näy wartijoita huwihuoneen ympärillä. Hän woipi hiipiä aiwan lähelle sitä, kukaan ei häntä siitä estä. Ikkunat tosin owat niin korkealla, että maasta jaloin niistä ei yletä sisään katsomaan, mutta keskimmäisen ikkunan kohdalla on toki hywäksi onneksi palkonki, jonka wieressä kaksi solakkaa akasiapuuta uljaana ilmaan kohoaa. Mayer Anshelm kiipee, sukkelaan kuin kissa, toista myöten ylös palkongille.

Hänen sydämmensä sykkii niin rajusti, että jok'ainoan tykytyksen woipi päällepäin tuntea, hänen täytyy pitää itseänsä ikkunan pielestä kiini, jott'ei kaatuisi, hänen täytyy ensin asettaa luontonsa, että hän woisi järjen mukaan menetellä ja toimia.

Äänet kuuluwat yhä; ja nyt hän jo eroittaa, että toinen niistä on miehen, toinen naisen. Jälkimäinen ääni on hänen korwalleen kowinkin tuttu!

Se on Gudulan ääni. Hän siis wielä elää ja on aiwan lähellä häntä. Mayer Anshelm on Gudulan löytänyt. Mutta entä jos hän ei olisikaan pakosta täällä? Jos hän wapaasta tahdostaan olisi seurannut tänne miestä, joka nyt puhuu hänelle raikkaalla, innokkaalla äänellä? Ja kuka on tuo mies? Mitä puhuu hän hänelle? Mayer Anshelmin täytyy saada tästä selwä, waikka se maksaisi hänen henkensä. Hilsaa hiipii hän aiwan ikkunan eteen. Uutimet sen takana owat syrjään wedetyt. Hän katsoo loistawasti sisustettuun, kirkkaasti walaistuun huoneesen — mutta hän näkee ainoastaan Gudulan, joka säkenöitsewin silmin ja mustanpuhuwin poskin seisoo keskellä tätä huonetta, ja tuon nuoren, kauniin miehen kullankirjaillussa uniwormussa, joka on polwillaan hänen edessänsä ja rukoilewin silmin häneen katsoo.

„Etteköhän tahdo minulle anteeksi antaa, Gudula? Wieläkö te olette minulle wihoissanne?“ kysyi polwillaan olewa nuori mies sulawalla, sointuwalla äänellä.

„Olen kyllä wihoissani“, huusi Gudula raiwokkaasti. „En elinpäiwinäni minä tätä anteeksi anna. Kuka on antanut teille oikeuden pitää minua täällä wankeudessa ja wäkiwallalla estää minun täältä lähtemästä. Olenko antanut sii-

hen teille luwan, olenko ainoallakaan silmäykſellä tai hymyllä teitä ſiihen kehoittanut?"

„Et, Gudula, ſitä et, paha kyllä ole tehnyt. Mutta ſinä kaunis jumaloittawa tyttö, täytyykö minun yhä uudelleen kertoa, että minä ſinua rakastan, että minä ſinua jumaloitſen, että minä kuolen, ell'et ſinä wastaa minun rakkauttani? Eikä minun rakkauteni ſinuun ole hetken hedelmä. Minä olen rakastanut ſinua jo kuukausmääriä, aina ſiitä ſaakka, kun enſi kerran kuwaſi näin!"

„Minä kiroan ſen käden, joka minut maalaſi!" huuſi Gudula kiihkeästi, „minä wihaan tuota kuwaa, joka on ſyy tällaiſeen häwäiſtykſeen!"

„Ja minä ſinnaan ſitä kättä, joka ſinut maalaſi", ſanoi nuori upſeri, „minä rakastan kuwaa, joka kumminkaan ei woi kuin heikosti heijastaa ſinun lumoawaa kauneuttaſi. Siitä ſaakka, kun tulin ſen omiſtajakſi, rakastan minä ſinua, ſitä olen yöt, päiwät miettinyt, miten woiſin ſaada myös ſinut omakſeni. Sinun wuokſeſi, Gudula, olen tämän huwilan oſtanut, ſinun wuokſeſi olen yhden uskotuiſtani pannut tänne aſumaan. Minä tieſin kyllä, että ſinä olet yhtä wiaton kuin puhdaskin, yhtä ankara kuin taipumatonkin. Sen kaiken olin nähnyt ſinun kaswoiſtaſi, minä tieſin, että arka metſäkauris on enſin keſytettäwä, ennenkuin ſe ſaa nähdä rohkean metſäſtäjän kaswoja, joka uskaltaa ſitä waania. Senwuokſi olet ſinä nähnyt ainoaſtaan kreiwitär Tettenbornia, mutta et ole tietänyt mitään ſiitä, kun minä, ſinun puhelleſſaſi kreiwittären kanſſa, ſalaa olen owenraosta ſinua ihaillen katſellut. Mutta eilen en enää enempää keſtänyt, waan, lempeästä teeskentelemättömyydeſtäſi ja lumoawasta ſuloudeſtaſi hurmautuneena, päätin minä, että minun nyt pitää kuulla ſinun ääneſi, nähdä ſinut kaswoiſta kaswoihin, ja että tämän hetken pitää tuottaa ratkaiſewa päätös."

„Ja ratkaiſewan päätöksen ſe tuottaakin", ſanoi Gudula niin ylewästi, kuin jos oliſi ollut todellinen kuningatar. „Täſſä on teille ratkaiſewa päätös: minä ylenkatſon teitä, minä kiroan tuota kunniatonta rouwaa, joka on ollut teillä apulaiſena. Aukaiſkaa owi ja antakaa minun mennä!"

Palkongilla oli toinen nuori mies polwillaan; kyyneleet heruiwat hänen ſilmiſtään, molemmat kädet oli hän taiwasta kohti nostanut, ja hiljaa laſui hän ſeuraawat ſanat: „Siunattu olkoon hän näistä ſanoistaan! Kiittää tahdon häntä niin kauan, kuin elän!"

Sitten hyppäſi hän taas ylös kuuntelemaan ja ollakſensa walmiina Gudulaa auttamaan.

Siſälläkin olewa nuori mies oli nouſſut ylös ja ſeiſoi nyt Gudulan wastapäätä. „En", ſanoi hän ſäihkywin ſilmin päättäwästi, „en awaa tätä owea, enkä päästä ſinua täältä. Sinä olet minun wallaſani, ja minä pidän ſinua wasten tahtoaſikin luonani niin kauan, kunnes minä rakkaudellani, uskolliſuudellani ja alamaiſuudellani olen ſinun kowan ſydämmeſi pehmittänyt ja pakoittanut ſinut minua rakastamaan."

„Ei koskaan, ei koskaan ſe tule tapahtumaan!" huuſi Gudula wihaſtuneena. „Iſäini Jumala, kuule minun walani: en koskaan minä tälle miehelle anna anteekſi ſitä häpeällistä rikosta, jonka kautta hän on minut tänne waltaanſa ſaanut, en koskaan minä tule häntä muutoin muiſtelemaan kuin inholla ja kauhulla!"

„Naisten waloja!" ſanoi tuo nuori upſeri olkapäitään kohauttaen. „Kaikeksi onneksi ei Jumala ſellaiſia waloja kuule, ei ainakaan ſinun Jumalaſi, ihana lapſukainen, ſillä ſinun Jumalaſi ei ole mikään rakkauden Jumala, waan koston!"

„Hän onkin minut koſtawa! Hänen käſtinſä jätän minä itſeni ja aſiani", huuſi Gudula nostaen kätenſä taiwasta kohti. „Wiimme kerran waadin wielä teitä owea awaamaan. Päästäkää minut pois! Monta pitkää, tuskaloiſta tuntia olette te minua täällä wankina pitäneet ja kiuſanneet minua kunniattomilla tarjouksillanne, jotka

yhtä paljon haawoittawat minun sydäntäni kuin ylpeyttänikin. Näettehän sen jo, että teidän sananne owat turhat! Antakaa siis minun mennä taikka minä, totta Jumala, surmaan itseni, ja te olette minun murhaajani!"

„Minä en sinua päästä etkä sinä itseäsi surmaa, Gudula. Nyt olet sinä minulle wihoissasi, mutta wielä sinä kerran minulle anteeksi annat, wielä sinä minua wiimmein rakastatkin. Sinä tulet minun omakseni, ja sitten sinä et enää itseäsi kätke, waan koko maailman pitää tulla näkemään meidän onnemme, meidän rakkautemme. Minä ympäröin sinut kaikella mahdollisella loistolla ja elämän nautinnoilla ja —"

„Awatkaa owi!" keskeytti Gudula häntä käskewästi.

„En, En!" huusi hän hehkuwasti. „Sinä jäät minun luokseni. Minä kiinnitän sinut sydämmeeni ja tahdon sinut siinä ijän=kaiken pitää, ja sinä olet oppiwa minua rakastamaan."

„Pois minusta!" huusi Gudula kauhistuneena ja työnsi inholla pois hänen käsiwarsiaan, jotka olimat aikeissa häntä syleilemään, „pois minusta, taikka —"

Tässä keskeytti hänet ikkunaruudun särkyminen, ja kun hän säikähtyneenä sinnepäin päänsä käänsi, näki hän käsiwarren työntäytywän sisään ja nostawan ikkunansäpin sijoiltaan. Ikkuna awautui, ja nuori mies hyppäsi siitä sisään.

Gudula päästi ilohuudon juoksi hänen luokseensa, kietoi molemmat kätensä hänen kaulaansa ja painoi kuuman suutelon hänen huulillensa. Mutta sitten, ikäänkuin säikähtyneenä omain tunteittensa kiihkeydestä, tahtoi hän kowasti punastuen wetäytyä takaisin, mutta Mayer Anshelm ei häntä sylistään päästänyt.

„Mitä tämä merkitsee?" huusi tuo nuori upseri ja astui aiwan Mayer Anshelmin ja Gudulan eteen. „Kuka uskaltaa noin häwyttömästi roswon tawalla tänne tunkeutua?"

„Joku, joka on tullut Gudulaa pelastamaan", wastasi Mayer Anshelm pystyssä päin. „Joku, joka tahtoo wapauttaa Gudulan sen käsistä, joka häwyttömästi kuin metsäroswo on hänet ryöstänyt, herra maakreiwi Wilhelm Hessenistä!"

„Häpysi tuntematon roisto!" huusi maakreiwi nyrkkiään heristäen, „minä olen sinut opettawa — taikka en kuitenkaan", keskeytti hän uhkauksensa; „itse minun nyrkkini koskettaminenkin olisi sinulle ritarinlyönti ja tekisi Juutalaispojasta kawalierin. Minä rankaisen sinua ansiosi mukaan. Warkaana olet sinä tänne tunkenut, minä wangitutan sinut ja annan murtowarkaudesta nostaa sinua wastaan kanteen!"

„Herra maakreiwi, älkää sitä tehkö", huudahti Gudula, irroittaen itsensä Mayer Anshelmin syleilyksestä ja astuen ruhtinaan eteen, „armahtakaa meitä —"

„Waiti, Gudula, waiti", keskeytti Mayer Anshelm häntä ylpeästi. „Älä nöyrry hänen edessänsä. Meidän puolellamme tässä oikeus on, ja —"

„Oikeus!" huudahti maakreiwi iwallisesti. „Onko Juutalaisellakin oikeutta? Wetoopa pilkoillasikin oikeuteen, Juutalainen, rohkenepa koettaa minua kanteenalaiseksi saattaa, ja saat nähdä, tokko Juutalainen oikeutta saapi riidassa Hanaun maakreiwiä, wastaista Hessenin kuuriruhtinasta wastaan! Minä heitän sinut murtowarkaudesta oikeuden käsiin, ja, totta Jumala, sinä et rangaistustasi wältä!"

„Ja jos ihmisten wäärys minut tuomitsee, niin minä sen kärsin", lausui Mayer Anshelm tyynesti, „mutta minä syytän teitä omantuntonne ja Jumalan oikeuden edessä. Minä wakuutan julkisesti koko maailmalle wiattomuuteni ja julistan teidän rikoksenne."

„Ja kumminkin sinut tuomitaan!" nauraa hohotti maakreiwi. „Mutta kuka sinä oikeastaan olet? Mikä oikeus sinulla on tähän tyttöön?"

„Hän on minun weljeni, kallis, rakas weljeni", ehätti Gudula sanomaan. „Herra maakreiwi, te sanotte minua rakastawanne. No, näyttäkää nyt se toteen.

Olkaa jalomielinen, antakaa weljelleni anteeksi ja sallikaa hänen wapaasti täältä lähteä. Ja antakaa myös minun hänen kanssansa mennä; kuolettakaa paha himonne, ja minä tahdon unhottaa, tahdon anteeksi antaa, tahdon Jumalata rukoilla teidän edestänne. Olkoon tämä kamala hetki salaisuutena, jota kielemme ei milloinkaan ole ilmaiseva. Lausukaa nuo jalomieliset sanat: mene Gudula, minä en sinua estä!"

„En, en", huusi nuori ruhtinas suruisesti, „en, Gudula, en woi, sillä minä rakastan sinua oikein todenteolla ja tahdon antaa sinulle siitä todistuksen! Weljesi kuullen wakuutan minä sinulle uudelleen: minä rakastan sinua! Ja minun rakkauteni on niin suuri, että se ei huoli mistään ennakkoluuloista. Gudula, minä tahdon pitää arwossa sinun siweyteesi, sinun kunniasi. Minä pyydän sinua waimokseni. Käänny kristin-uskoon, ja sinä olet olewa minun puolisoni. Laillisesti puolisokseni minä en woi sinua tehdä, mutta wihittynä waimonani tulet sinä saawuttamaan arwoa ja kunniaa. Käänny kristin-uskoon, minä pyydän sinua waimokseni!"

„Minä pysyn uskollisena isäini Jumalalle!" lausui Gudula juhlallisesti; „Juutalainen olen ja Juutalaisena tahdon myös pysyä!"

„Siis hylkäät tarjoukseni?" kysyi maakreiwi surun- ja wihansekaisella äänellä. „Tahdot siis syöstä weljesi onnettomuuteen?"

„Minä en ole Gudulan weli", sanoi Mayer Anshelm, katsoen wakawasti ruhtinaan säkenöitsewiin silmiin.

„Et hänen weljensä — no, mikäs sinä sitten olet?"

„Minä olen hänen ystäwänsä, hänen sulhasensa, hänen wastainen miehensä. Tule, Gudula, laske kätesi minun käteeni ja sano herra maakreiwille, että minulla on pyhä oikeus täsjä seista, että sinä tahdot ruweta waimokseni!"

Ja lempeästi hymyillen pani Gudula kätensä Mayer Anshelmin käteen, mutta puhunut hän ei sanaakaan.

„Herra maakreiwi", pitkitti Mayer Anshelm, „tämä on toinen kerta, kun me toisiamme kohtaamme. Kaksitoista wuotta takaperin tulitte te Juutalaiskaupunkiin meidän kansan häpeää ja onnettomuutta joutawasta uteliaisuudesta katselemaan. Silloin sanoi kopea ruhtinaanpoika ynseälle Juutalaispojalle: „kun tullet jolloinkin suureen hätään ja onnettomuuteen, niin tule minun luokseni Hanauin ja pyydä minulta apua ja sinä olet sen saapa". Herra maakreiwi, nyt olen minä hädässä ja onnettomuudessa, sillä minulta tahdotaan ryöstää minun kalliin omaisuuteni; Herra maakreiwi, minä rukoilen teiltä, joka olette määrätty kansaa hallitsemaan, apua sitä nuorta miestä wastaan, joka himojensa sokaisemana on aikeissa itseänsä häwäistä ja kunniatansa loukata. Herra maakreiwi! tätä apua ette ole sallliwa, että kurjalta Juutalaiselta, jolta ihmiset owat kaikki riistäneet, kaikki paitsi perheelämän onnen, että, sanon minä, häneltä wielä tämäkin häpeällisesti ryöstetään. Te olette ruhtinas, te olette rikas mies, te ette woi Juutalaiselta, köyhältä mieheltä, warastaa hänen ainoata omaisuuttansa!"

„Warastaa?!" huusi maakreiwi wimmastuen.

„Warastamiseksi sitä nimitetään, kun toiselta laittomasti ja wäkiwaltaisesti jotakin ottaa", sanoi Mayer Anshelm tyynesti. „Herra maakreiwi! minä olen warkaan tawannut ammattinsa harjoituksesta, ja otan siis häneltä omani takaisin. Tule Gudula, seuraa minua, isäsi sinua odottaa. Herra maakreiwi on wähän kummallisella tawalla sinua kosinut, sinä et ole hänestä huolinut, waan sanonut suoraan, ett'et häntä rakasta; hänellä siis ei ole mitään oikeutta sinuun. Tule, me menemme täältä pois. Jos wielä hitunenkaan kunniata, ylewyyttä ja jalomielisyyttä täsjä ruhtinaanpojassa on, niin hän ei meitä estä. Minulla ei ole mitään puolustuskeinoa eikä =aseita tätä

uljasta miestä wastaan, waan minun puolellani on *minun* oikeuteni ja *hänen* omatuntonsa. Tule, Gudula, me palaamme takaisin kotiimme, Juutalaiskaupunkiin".

Hän piti Gudulaa kädestä kiini, talutti häntä wakawin askelin owelle, awasi sen ja astui hänen kanssansa ulos.

Maakreiwi oli täll'aikaa toisaannepäin katsonut! Kuultuaan Gudulan ja Mayer Anshelmin owesta menewän, juoksi hän owelle, mutta jäi siihen seisomaan ja piti owenpielestä kiini, ikäänkuin pakoittaakseen itseänsä tähän pysähtymään. Sywä huokaus tunki hänen rinnastansa, ja hänen silmistänsä walui kyyneleitä, wihan, häwäistyksen ja loukatun itserakkauden kyyneleitä.

Käsitysten riensiwät Mayer Anshelm ja Gudula puutarhan läpi. Kukaan ei heitä estänyt, kukaan ei heitä nähnyt. Kuu kumotti kirkkaasti, walaisi heidän polkunsa, näytti heille portin, josta Mayer Anshelm oli tullut, sekä seurasi heitä ystäwällisesti heidän pitkällä matkallaan.

Kumpainenkaan heistä ei mitään puhunut; siksi oliwat heidän sydämmensä liian täydet. Ainoastaan kerran kysyi Gudula: Hätäilikö isäni hywin?"

„Hätäili, Gudula", wastasi Mayer Anshelm, „hän hätäili hywin, mutta hän on hurskas mies ja lohduttaa itseänsä rukouksella".

„Kiiruhtakaamme", sanoi Gudula, ja he kiiruhtiwat minkä kerkesiwät.

Wihdoinkin oliwat he periille päässeet, wihdoinkin oliwat he kulkeneet portin läpi, joka wei Juutalaiskaupunkiin. He oliwat enää waan muutamain askelten päässä rakennuksesta, jonka ala-ikkunoista kirkas tuli pilkoitti, ja jossa Baruch Schnapper kuolemantuskassa tytärtänsä odotti.

He astuiwat sisään. Ilohuuto terwehti heitä, ja isä ja tytär syleiliwät, ääneensä itkien, toisiansa.

„Isä Baruch", sanoi wihdoin Gudula ja osoitti Mayer Anshelmia, „hän on minut kuolemasta ja häpeästä pelastanut. Se on hänen ansionsa, että me jälleen olemme yhdessä."

„Minä olen hänen edestänsä rukoilewa aamuin ja illoin", huudahti Baruch, ojentaen hänelle kätensä. „Minä olen häntä rakastawa kuin omaa poikaani".

Sallikaa minun jäädäkin pojaksenne, Baruch", sanoi Mayer Anshelm, „antakaa minulle oikeus rakastaa teitä isänäni!"

„Mitä sinä sillä tarkoitat, Mayer Anshelm?" kysyi Baruch kummeksien.

„Tahdon teille sen sanoa, isä Baruch, ja warsinkin sinulle, Gudula. En enää kutsu sinua sisar Gudulaksi, niinkuin eilen illalla. Nämä muutamat tunnit owat matkaansaattaneet minussa suuren muutoksen, ne owat ilmaisseet minulle suuren salaisuuden, joka minussa on, itsenikin tietämättä, lapsuudesta asti piillyt. Kun minä tänä yönä läksin sinua etsimään, Gudula, niin silloin tuntui minusta yht'äkkiä, kuin jos minun sydämmessäni kaikkein pyhimmän kultaiset owet olisiwat awautuneet, ja minä näin siellä sinut, minun elämäni enkeli, minun tulewaisuuteni toiwo, ja minä tunsin yht'äkkiä, mitä siihen saakka en wielä ollut tiennyt, että minä sinua rajattomasti rakastan, että elämälläni on ainoastaan silloin mitään arwoa, jos sinä tahdot sen minun kanssani jakaa, Gudula. Ja sentähden siis nyt sinulta kysyn, Gudula, josko huolit minun rakkaudestani ja sydämmestäni, josko tahdot minut tehdä onnellisekssi ihmisekssi antamalla minulle sydämmesi ja rakkautesi? Mieleni olisi jo tiellä tehnyt sinulle sanomaan, että minä sinua rajattomasti rakastan, ja pyytämään sinua waimokseni. Mutta minä tiesin, että siweä tyttö sellaisiin kysymyksiin wastaa ainoastaan isänsä läsnäollessa. Ja sentähden kysyn minä sinulta, Baruch, ennenkuin Gudula minulle wastauksen antaa, josko sinä tahdot minua tyttäresi mieheksi ja tahdot antaa minulle Gudulan waimoksi?"

„Ilomielin tahdon minä sinut ottaa tyttäreni mieheksi", huudahti wanhus, „tahdon antaa sinulle Gudulan waimoksi

ja päälliſekſi wielä ſinnaukſeni. Mutta ei, ei", keskeytti hän puheenſa, „eihän ſe käy laatuun: ethän ſinä enää woi ketään koſia. Mayer Anshelm, onko minun ſiitä ſinua muiſtutettawa, että ſinä olet tuon rikkaan Veilchen Rahelin ſulhanen, joka ſinua niin innokkaasti rakastaa, että tahtoo ſinun kanſſaſi jakaa elämänſä ja omaiſuutenſa? Onko minun myös ſiitä muiſtutettawa, että ſinä enää et woi kellenkään antaa ſydäntäſi, kun ſe kerran on Veilcheniille lahjoitettu? Ei ole kulunut wielä enempää kuin eräitä tunteja ſiitä, kun kämit meiltä neuwoa kyſymäſſä, josko Veilchen Rahelin naiſit, jonka kautta tuliſit rikkaaksi mieheksi, ja me olemme molemmat yllyttäneet ſinua ſitä tekemään. Sentähden woin minä nytkin waan ſanoa: mene ja nai rikkaan Nathanin tytär ja tule rikkaaksi mieheksi!"

„Sanot olewan waan muutamia tunteja ſiitä, kun ſen ſanoit", lauſui Mayer Anshelm ja katſoi tarkasti Gudulaa. „Mutta niin ei aſian laita ole, waan on ſiitä jo kokonainen ijäiſyys kulunut, joll'aikaa uuſi elämä minulle on alkanut. Siihen asti olin elänyt ſekä ſokeana että kuurona! Minä olin kowasti rikkonut rakkauttani ja onneani wastaan, ja ſydämmeni mielettömäſſä ſokeudeſſa hain minä onnea ſieltä, mistä ſitä ei ollut löydettäwiſſä, ja waadin rahalta ſitä, minkä ainoastaan rakkaus woi antaa, nimittäin elämän onnea ja iloa; Gudula, rupea waimokſeni, ja minä olen rikkain mies maailmaſſa, ſillä minulla on ſilloin ſellainen tawara, jota kaikilla maailman aarteilla ei woi lunaſtaa, nimittäin kaunis, ſiweä ja rakaſtettu waimo! Gudula, ſano, että ſinä minua rakaſtat, ja ſilloin olen minä miljonain omiſtaja, waikka minulla maailman ſilmiſſä ei oliſi mitään! Mutta rakaſtetun waimon ſydän maksaa enemmän kuin kaikki miljonat maailmaſſa, ja tyytywäiſemmällä mielellä kallistaa päänſä hänen rintaanſa, kuin kulta- ja jalokiwikaſoja wastaan".

Gudula ei wastannut mitään, hän oli päänſä kääntänyt, niin ett'ei kumpikaan heistä hänen kaswojanſa woinut nähdä, mutta ſen he kumminkin näkiwät, että koko hänen ruumiinſa wapiſi, ja kuuliwat, että hän itkeä niiskutti.

„Gudula", ſanoi hänelle iſä, „Gudula, nyt minä ſanon Mayer Anshelmille, minkätähden ſinä tahdoit mennä ſinne, miſſä Main ſywin on".

Gudula kääntyi äkkiä ja he näkiwät hänen punoittawat poskenſa, joita pitkin kirkkaita kyyneleitä runſaasti walui. „Iſä, jos ſinä ſen ſanot", huudahti hän innokkaasti, „niin menen minä ja teen ſen, minkä wannoin".

„Mayer Anshelm, pidä häntä kiini, ett'ei hän pääſe", ſanoi wanhus nauraen. „Minä uhkaſin eilen illalla ſanoa ſinulle hänen ſydämmenſä ſalaiſuuden, ja ſilloin wannoi hän Mainiin menewänſä, jos minä ſen ſinulle ilmaiſiſin".

„Ja mikä ſalaiſuus ſe oli?" kyſyi Mayer Anshelm loiſtawin ſilmin.

„Enhän minä tohdi ſitä ſanoa. Kyſy Gudulalta ilſeltään."

Mayer Anshelm kietoi helläſti käſiwartenſa hänen ympärilleen ja katſoi häntä kyſywäſti ſilmiin. „Gudula", ſanoi hän rukoilewalla äänellä, „eilen illalla ſanoin ſinulle, että tahdoin panna waikka henkeni alttiiksi, päästäkſeni rikkaaksi. Nyt olen minä ſuuren aarteen löytänyt, jonka omiſtajaksi kaikin mokomin tahdon päästä, ſillä ſe tekee minusta kerraſſaan rikkaan miehen. Mutta aarteenkaiwajan täytyy tuntea päästösana, jos hän mielii ſaada aarretta maasta kohoamaan. Mutta nyt minä luulen, Gudula, että ſinun ſalaiſuuteſi on tuo tarwittawa päästösana. Mikä ſe ſiis on, jota iſäſi ei uskalla minulle ilmaista?"

„Että minä ſinua rakaſtan!" huudahti Gudula, kietoen molemmat käſiwartenſa ſulhaſenſa kaulaan ja likiſtäen häntä rintaanſa wasten.

„Gudula", huudahti Mayer Anshelm riemuiten, minä kiitän ſinua! Minä olen aarteeni löytänyt ja minä olen nyt rikas mies!"

3.

Onnellisilla ei ole mitään historiaa, waan wuodet wieriwät heidän ohitsensa huomaamatta kuin kesäiset päiwät. Mayer Anshelm oli aarteensa löytänyt, ja hän piti sitä pitkin ikäänsä suuressa arwossa, wielä elämänsä ehtoolla nimitti hän Gudulaa kauniimmaksi ja paremmaksi puolekseensa. Gudulalla oli osansa Mayer Anshelmin kaikissa ajatuksissa, kaikissa riennoissa, hän kärsi iloisesti hänen kanssansa puutetta, kun he wielä köyhinä olliwat, hän teki hänen kansansa työtä, hän, sanalla sanoen, pyrki samaan päämäärään kuin miehensäkin, että ainoastaan rikkaus woi päästää heidät olewaisten olojen sorrosta, antaa heille wapautta ja panna heidät tilaisuuteen waikuttamaan kansalaistensa hädän ja kurjuuden liewittämiseksi.

Ja he tuliwat rikkaiksi, ja moniwuotisen ahkeran työn, säästäwäisyyden ja keinottelemisen perästä pitiwät Frankfurtin kristitytkin rahamiehet Mayer Anshelm Rothschildia arwossa; häntä terwehdittiin kunnioittawasti pörssillä, kun hän siellä käwi kolmen wanhimman poikansa seurassa, jotka hän jo aikaisin oli ottanut apulaisikseen ja osallisiksi pankkiliikkeesensä; jokainen halusi tietää, mitä papereita Mayer Anshelm milloinkin osti, sillä he oliwat wakuutetut, ett'ei hän koskaan huonoja osta eikä koskaan ryhdy epätietoisiin keinottelemisiin. Jokainen otti hänestä oswiittaa, koska kaikki tiesiwät, että hän ei ainoastaan ollut wiisas ja älykäs asiamies, waan myös perin rehellinen, jonka sanaan woi ehdottomasti luottaa.

Ainoastaan itsensä, oman neronsa ja wäsymättömän toimeliisuutensa ja ahkeruutensa kautta oli Mayer Anshelmista tullut se mikä hän oli, nimittäin rikas mies, ja juuri senwuoksi hän iloitsi ja sanoi ylpeydellä pojillensa: mikä minä olen, sen minä olen itseni kautta, enkä muiden! Työ on ollut minun suosijani, ahkeruus ystäwäni ja säästäwäisyys armas äitini. Niiden awulla on mi nusta tullut se, mikä olen, nimittäin rikas mies, jolla ei ole mitään muita kiittämistä kuin taiwaan Jumalaa, joka myös on antanut minulle enemmän kuin rikkautta: armaan, hellän waimon ja kymmenen terwettä lasta. Siis olkaamme edelleenkin ahkeroita töissämme ja toimissamme, niin Jumalan siunaus on meitä aina seuraawa. Monta monituista wuotta oli täten kulunut, mutta ne eiwät olleet katkaisseet Hanaun maakreiwin ja Mayer Anshelm Rothschildin wälistä yhteyttä, joka niin kummallisella tawalla oli alkunsa saanut. Maakreiwi oli ottanut säätynsä mukaisen puolison, hän oli isänsä kuoltua w. 1785 perinyt Hessenin kuuriruhtinaan istuimen ja muuttanut sinne asumaan, mutta yhä oli hän mielessänsä pitänyt huwihuoneessa tapahtuneen kohtauksen, ja sentähden näytti hänestä wälttämättömältä antaa Mayer Anshelm Rothschildille jonkinlaista hywitystä siitä häwäistyksestä ja murheesta, minkä hän hänelle oli matkaansaattanut, sekä näyttää hänelle kuinka suuri luottamus ja kunnioitus hänellä oli häntä kohtaan.

Sentähden nimitti hän Mayer Anshelm Rothschildin w. 1801 howi-asiamiehekseensä. Saatuaan ruhtinaan wirkawahwistuskirjan meni Mayer Anshelm sitä näyttämään Gudulallensa, joka istui lastensa huoneessa. Hän ojensi paperin Gudulalle ja kysyi hymyillen, josko hän wielä pitäisi wihaa kuuriruhtinaalle ja josko hän sallisi miehensä ottaa kuuriruhtinaan tarjoaman arwonimen ja wiran.

Gudula katsoi wilaukselta paperiin ja sitten hymyili hänkin. „En pidä enää kuuriruhtinaalle wihaa", sanoi hän; „päin-

wastoin on hän meille toimittanut jonkinlaista puhemiehen wirkaa, ja ilman hänettä ei Mayer Anshelm nyt olisi minun rakas mieheni. Mutta haluaisin kumminkin tietää, mitä hyötyä suurelle Mayer Anshelm Rothschildille siitä on, jos pieni Hessenin kuuriruhtinas hänet howi-asiamiehekseensä nimittää".

„Hessenin kuuriruhtinas on werrattomasti rikas herra", wastasi hänen miehensä wakawasti, „hän olisi mahtawa ja arwoisa herra, waikk'ei hän olisikaan ruhtinas, sillä hänellä on monen miljonan guldenin omaisuus".

„Mutta tiettyhän on, millä tawalla hän sen on saanut", sanoi Gudula olkapäitään kohauttaen. „On myönyt alamaisparkojansa Englantilaisille, että he heitä auttaisiwat Amerikan wapautta ja itsenäisyyttä kukistamaan. On antanut Englannin maksaa jokaisesta kaatuneesta maansa lapsesta sata guldenia, eikä ole rahoja antanut kaatuneitten turwattomille perillisille, waan on pistänyt ne omaan kukkaroonsa; ja kerran, kun eräässä tappelussa Missisipin warrella oli kaatunut ainoastaan muutamia Hesseniläisiä, oli herra kuuriruhtinas wartawasten kirjoittanut Englantilaisten komentawalle kenraalille Amerikassa ja päiwitellyt, että niin wähän Hesseniläisiä oli tappelutantereelle jäänyt, sekä waatinut, että wastaisissa kahakoissa piti Hesseniläiset aina pantaman waarallisimpaan paikkaan! *) Kyll' on kelpo maan-isä, tuo Hessenin kuuriruhtinas, ei todellakaan ansaitse sitä kunniaa, että Mayer Anshelm Rothschild rupeaa hänen howi-asiamiehekseensä".

„Olet kyllä oikeassa, Gudula", sanoi Mayer Anshelm miettiwästi, „hän on kehno maan-isä, joka on rahasta alamaisiansa Englantiin myönyt. Mutta hän on kuitenkin antanut aihetta suureen ja jaloon taideteokseen. Jos Hessenin kuuriruhtinasta ei olisi ollut, niin ei Friedrich Schiller olisi kirjoittanut murhenäytelmää „Kawaluus ja rakkaus", jota wasta olit minun kanssani teaterissa katsomassa ja jonka wuoksi sinä niin hartaasti itkit".

„Kelwottomalla ruhtinaalla on hän siis tarkoittanut Hessenin kuuriruhtinasta?" kysyi Gudula wilkkaasti.

„Aiwan niin, Gudula", wastasi Mayer Anshelm nauraen, „ja sinusta on kokonaan riippunut, että Schiller lady Milfordilla ei ole tarkoittanut Gudula Schnapperia".

Gudula punastui, kuin olisi hän wielä silloinen kahdeksantoista wuotias tyttö. „Isäini Jumala olkoon kiitetty, ett'ei minulla ole mitään yhteyttä tuon onnettoman lady Milfordin kanssa, jonka wuoksi minun niin paljon täytyi itkeä. On oikein jalo näytelmä tuo, minkä Schiller Hessenin kuuriruhtinaasta ja hänen kelwottomasta hallituksestaan on tehnyt; ja Schillerin wuoksi tahdomme me hänelle anteeksi antaa, emmekä enää käy tuomiolle hänen kanssansa. Anna hänelle se kunnia, että otat hänen arwonimensä wastaan! Ja kenties poistuu hänen miljonistansa, kun sinä niitä hoidat, se kirous, mikä niissä on, ja muuttuu siunaukseksi!"

Mayer Anshelm otti siis Gudulan myönnytyksellä arwonimen wastaan, hän tuli rikkaan Hessen-Kasselin kuuriruhtinaan howi-asiamieheksi; hän hoiti wilpittömästi ja toimellisesti hänelle uskottuja miljonia, ja kuinka epäluuloinen tuo saita kuuriruhtinas muutoin olikin, niin oli hänellä kumminkin Mayer Anshelmin rehellisyyteen ja taitoon täysi luottamus, sillä hän näki, että hänen pää-omansa yhäti karttui tuon nerokkaan ja warowan asioitsijan käsissä.

Mutta sill'aikaa kuin Mayer Anshelm Rothschild pienessä hupaisessa asunnossaan Frankfurtin Juutalaiskaupungissa wietti onnellista perhe-elämää ja tuon uljaan waltakaupungin pörssillä saawutti yhä suurempaa arwoa ja kunniaa, sill'aikaa oli Frankfurtin ulkopuolella koko maailma mennyt mullin mallin, koko Europa kajahteli sotahuudoista ja miekankalskeesta, ja Napoleonin, Marengon, Austerlitzin

*) Historiallinen totuus.

ja niin monen muun tappelun woittajan nimi lenti tuulen nopeudella ympäri Europaa ja täytti kaikkein ruhtinasten sydämmet pelolla ja wapistuksella, kaikkein kansain syddämmet wihalla ja inholla. Ja wihdoin tulla jyrisi hän tuohon wanhaan waltakaupunkiin Frankfurtiinkin, ja kauhusta kalpeana huusi toinen toisellensa: Ranskalaiset tulewat! He lähestywät Mortierin johdolla! He owat Hanaun, Kasselin ja koko kuuriruhtinaan alueen walloittaneet ja miehittäneet sekä ajaneet itse ruhtinaan maanpakoon! Ja nyt he tahtowat walloittaa Frankfurtinkin, nyt on tuho saawuttanut meidän wanhan waltakaupunkimme, meidän wapautemme ja oikeutemme!

Iltapuolella tänä kauhun ja pelon päiwänä, kun Mayer Anshelm jo aikoja oli sulkenut konttorinsa ja tullut kotiinsa päiwän ponnistuksista lewähtämään, ilmoitettiin hänelle, että ulkona oli eräs wieras, joka wälttämättä halusi häntä puhutella.

„Päiwä on jo laskenut“, sanoi Mayer Anshelm pahoilla mielin, „eikä tänään enää mitään kauppoja tehdä“.

„Päiwä on laskenut, mutta se on jälleen nousewa, niin ainakin minä toiwon“, lausui wakawa, surullinen ääni hänen takanansa, ja kun Mayer Anshelm käänsi, näki hän owessa miehen seisowan, joka oli pitkään wiittaan huolellisesti käärityntyt.

„Kuka te olette?“ kysyi Mayer Anshelm, nousten ylös ja astuen tuntematonta wastaan. „Millä oikeudella te luwatta tulette sisään ja kuuntelette minun sanojani ja —?“

„Antakaa palwelijan mennä ulos, herra howi-asiamies, minulla on teille puhumista“, wastasi wieras wakawalla, käskewällä äänellä ja astui samalla peremmäksi.

Mayer Anshelm lienee äänen tuntenut, koska hän ei enää tehnyt mitään wastarintaa, waan käski palwelijan mennä ulos ja sulki owen hänen mentyänsä.

Sitten palasi hän takaisin wieraan luo, joka sill'aikaa oli ähkyen istuutunut isännän nojatuolille.

„Onko mahdollista, armollisin Herra? Te se olette, ja yksin, wieläpä jalkaisin!?“ huudahti Mayer Anshelm ihmetellen.

„Yksin, jalkaisin, ja pakolaisena!“ wastasi wieras ja kallisti wäsyneenä päänsä tuolin selkänojaa wasten. „Minulla on nälkä, minä olen wäsyksissä, minä olen koko päiwän käwellyt. Antakaa minulle jotain syötäwää, Mayer Anshelm Rothschild“.

Mayer Anshelm ei mitään wastannut, hän syöksi ulos huoneesta, huusi waimonsa luokseen, sipisi jotain hänen korwaansa, ja sitten puuhasiwat he molemmat sekä keittiössä että kellarissa. Mayer Anshelm kantoi itse, kuin jos hän olisi ollut tuon wieraan herran palwelija, ruoat ja ruoka-astiat omaan huoneesensa ja kattoi pöydän wieraallensa, joka yhä nojatuolissa istui unenhorroksiin waipuneena.

„Armollinen Herra, jos Teidän Korkeutenne, suwaitsette, pöytä on katettu“, lausui Mayer Anshelm hymyillen ja lykkäsi pöydän wieraan eteen.

Tämä joi nopeasti lasillisen wiiniä ja söi muutamia paloja. Mayer Anshelm seisoi häntä wastapäätä ja katsoi miettien hänen synkkiin ja kalpeihin kaswoihinsa. Äkkiä katsahti wieras häneen, ja molempain miesten silmäykset kohtasiwat toisensa.

„Mayer Anshelm“, lausui wieras, „minä ajattelin wast'ikään jo ammoin kuluneita aikoja“.

„Samoin minäkin, armollinen Herra Kuuriruhtinas“, wastasi Mayer Anshelm säwyisesti.

„Ajattelin niitä aikoja, kun me poikanulikoina toisiamme ensi kerran kohtasimme. Siitä on nyt kolmekuudetta wuotta kulunut, ja kumminkin muistan wielä aiwan selwään, minkä näköinen te olitte seistessanne minun edessäni wiisaine, ynseine kaswoinenne, mikä minua, ylpeätä ruhtinaan poikaa, sangen suuresti suututti. Korwissani soipi wielä äänenne, kun te minulle, hywästi jättäessänne, sa-

noitte: „minä olen Mayer Anshelm Rothschild ja asun rouwa äitini kanssa Juutalaiskaupungissa Frankfurtissa. Jos minua tarwitsette, niin tulkaa waan luokseni".

„Olin oikein häwytön lurjus siihen aikaan", sanoi pankkiiri hymyillen.

„Ettepä niinkään, päinwastoin luulen, että minä olin häwytön", wastasi kuuriruhtinas, „ja sentähden on minun kohtaloni kenties waatinut, että teidän silloinen sananne oli toteutuwa. Mayer Anshelm Rothschild, minä olen teidän luokseenne tullut siitä syystä, että minä teitä tarwitsen".

„Teidän Korkeutenne, Te tiedätte, että Te woitte luottaa minun palwelusintooni".

„Minä tiedän, että te olette rehellinen ja kunnon mies, ja minä luotan teihin. Katsokaa minua", jatkoi kuuriruhtinas ja awasi wiittausa, „minä olen pukenut itseni talonpojan waatteihin, ja ainoastaan tämä walhepuku on minun henkeni pelastanut. Ranskalaiset owat minut karkoittaneet, owat kaupunkini miehittäneet, wirkamieheni ajaneet pois, ja Napoleon, hywin tuntein wihani häntä ja hänen kirottua roswoustapaansa wastaan, on julistanut minun menettäneeksi lailliesti perimäni waltaistuimen. Perheeni on jo saapunut onnellisesti Tanskaan, waan minä en woinut sitä seurata, sillä pitihän minun ainakin pitää huolta omaisuudestani, kun maani tuli minulta ryöstetyksi. Warmat arwopaperini otan minä mukaani, mutta kowaa rahaa — ja te tiedätte, että suurin iloni on katsella kauniita kultakääryjäni — kowaa rahaa en woi mukaani ottaa. Olen itse latonut rahat säkkeihin, joissa päälläpäin on eloja, ja talonpojaksi waatetettuna olen tuonut säkit talonpoikaisilla wankkureilla tänne. Wankkurit owat portillanne. Mayer Anshelm Rothschild, tahdotteko ottaa rahani huostaanne?"

„Tahdon, Herra Kuuriruhtinas", wastasi pankkiiri lyhyesti.

„No käskekää sitten wäkenne kantamaan säkit tänne. Uskollinen kamaripalwelijani on wankkurein luona."

„Mutta, Teidän Korkeutenne, eiköhän olisi parempi, että minä yksinäni kantaisin säkit sisään?"

„Mahdotonta! Ne owat liian raskaat, sillä ne sisältäwät kolme miljonaa louisdoreissa ja kowissa kultakolikoissa. Minä olen jakanut ne kahteentoista säkkiin."

„Kolme miljonaa!" huudahti Mayer Anshelm huoaten, „on waikea näinä rauhattomina aikoina säilyttää niin paljoa rahaa".

„Mutta te sen kuitenkin woitte tehdä", sanoi kuuriruhtinas; „kiiruhtakaa, Rothschild, purattakaa kuorma, että minä tietäisin rahani olewan teidän huostassanne. Sitten lähden heti pois".

Tunnin kuluttua oli kuorma purettu, ja kaksitoista kultarahoilla täytettyä astiaa oli Mayer Anshelmin kammarissa. Kuuriruhtinas katseli niitä hywin hellästi ja suruisesti, aiwan kuin rakastawa heittää jäähywäisiä rakastetullensa.

„Mayer Anshelm Rothschild", sanoi hän, „minä uskon teille sen, mikä minulle on kalliinta, tärkeintä ja tarpeellisinta maailmassa, nimittäin rahani. Minä olen kurja, paon-alainen mies. Te olette warjelewa minua siitä, ett'ei minusta tule kerjäläistä. Tahdotko tehdä sen?"

Mayer Anshelm Rothschild laski molemmat kätensä rahasäkeille ja lausui: „Minä wannon temppelimme kaikkein pyhimmän kautta, Jehowahn kautta taiwaissa ja kaiken sen kautta, mikä minusta on pyhää maassa, minä wannon ja wakuutan Teille, Herra Kuuriruhtinas, tahtowani tallettaa ja suojella rahojanne ja, jos tarwe waatii, niiden wuoksi panna henkenikin alttiiksi. Wannon myöskin tahtowani pitää tämän asian salassa".

„Minä tiedän teidän pitäwän walanne", sanoi kuuriruhtinas totisesti ja antoi kättä pankkiirille. „Ja nyt jääkää hywästi, Rothschild, minun täytyy lähteä: Rukoilkaa minun edestäni, että minä onnellisesti pääsisin wainoojieni käsistä ja löytäisin turwapaikan, kunnes koston hetki

on tullut, jolloin Saksan kansat ja ruhtinaat owat päältänsä pudistawat ne alennuksen ja häwäistyksen kahleet, joita he nyt kantawat".

Kuuriruhtinaan mentyä, sulki Mayer Anshelm kammarinsa owen, ja jos Baruch Schnapper olisi wielä elossa ollut ja, niinkuin ennenkin, asunut wastapäätä, olisi hän ihmeeksensä nähnyt wäwynsä huoneesta koko yön tulen tuikkawan, ja hänen warjonsa ikkunan-uutimilla liikkuwan, sekä toisinaan walon kammarista häwiäwän ja kellarin pienestä ikkunasta ilmestywän; ja tätä näkyä olisi kestänyt koko yön. Mutta Baruch Schnapper oli jo ammoin aikoja kokoutunut isäinsä tykö, ja ainoastaan pankkiirin palwelija kummeksi huomen-aamuna, kun näki herransa waatteet sawen, mullan ja kalkin wallassa.

Mayer Anshelm ei kenellekään ilmaissut paon-alaisen kuuriruhtinaan käyntiä, sillä olihan hän hänelle wannonut pitääksensä sen salassa. Mutta kuitenkin lewisi siitä sangen pian hämärä huhu ympäri koko Frankfurtia, sillä naapurit oliwat nähneet waunut Mayer Anshelmin portilla ja huomanneet myös senkin, että säkit näyttiwät olewan erittäin raskaat kantaa, ja tämän oliwat myös kantajatkin wakuuttaneet ja sanoneet salaperäisesti, että säkeissä warmaankaan ei ollut eloja. Ja tätä aprikoitiin ja mietittiin sitsi, kunnes lähimmiten päästiin totuuden perille, ja se tieto lewisi kaikkialle, että kuuriruhtinas oli onnellisesti paennut ja jättänyt miljonansa howi-asiamiehensä Mayer Anshelm Rothschildin säilytettäwiksi. Ja tämä sanoma lensi eteenpäin, suusta suuhun, ulos maailmaan, Ranskalaisia wastaan, jotka nyt Hanausta marssiwat walloittamaan ja muuttamaan tuota wanhaa wapaata waltakaupunkia suuriherttuan Napoleonin armosta asuntokaupungiksi! Ja Saksalainen oli se mies, joka walloittajan käsistä tämän suuriherttuallisen kruunun wastaanotti!

Mutta ennenkuin tuo wastasepitetty suuriherttua woi pääkaupunkiinsa tulla, täytyi tältä pääkaupungilta ensin ryöstää sen wanhat wapaudet ja oikeudet, täytyi sen menettää perustuslakinsa ja lakata olemasta wapaa Saksan waltakaupunki! Napoleon oli sanonut, että niin piti tapahtuman, ja mitä tämä mies sanoi, pidettiin siihen aikaan Jumalan sanana.

Ranskalaiset lähestyiwät Hanausta ja Kasselista suurissa kolonneissa, ja mitä muuta woi Frankfurt tehdä, kuin heittäytyä woittajain armoille?

Se heittäytyi Ranskalaisten waltaan, jotka nyt mieltänsä myöten kaupunkia hallitsiwat. Frankfurtin kelpo porwarit, jotka aamuisilla wuoteelta noustessaan wielä oliwat wapaita Saksalaisia, huomasiwat hämmästyksellä iltasilla olewansa suuriherttuan Napoleonin armosta alamaisia.

Iltapuolella samana päiwänä marssi eräs osasto Ranskalaista sotawäkeä Juutalaiskaupunkiinkin. Osaston eturinnassa marssiwa upseeri kysyi portilla wärjättelewiltä lapsilta, jotka awossa suin katsoa töllöttiwät noita komeita sotamiehiä, josko he tietäisiwät, missä Mayer Anshelm Rothschild, Hessenin kuuriruhtinaan howiasiamies asuu.

Kaikki ne sen tiesiwät, nuo töllistelewät lapset, ja juoksiwat halullisesti edeltäpäin tietä näyttämään sotamiehille Mayer Anshelm Rothschildin asuntoon.

Mayer Anshelm istui rauhallisesti työhuoneessansa kirjainsa ääressä, kun owi äkkiä aukeni, ja Gudula kalpeana ja hengästyneenä syöksi sisään.

„Mayer Anshelm, ranskalaisia sotamiehiä on tunkenut asuntoomme! He wartioitsewat katua ja pihamaata, he seisowat portailla ja porstuwassa. Me olemme hukassa! He owat saaneet tietää, että kuuriruhtinas on käynyt sinun luonasi, että —"

„Hiljaa, Gudula", keskeytti hänen puolisonsa häntä tyynesti, „etkö näe, että emme ole yksin?"

Ja niin olikin. Eräitä ranskalaisia upseereja seisoi huoneessa, ja awonaisesta

owesta näkyi wälkkywillä kiwääreillä warustettuja sotamiehiä.

Mayer Anshelm astui tyynesti upseereja wastaan ja kysyi heidän asiatansa.

„Meillä on käsky waatia teiltä ne miljonat, jotka entinen Hessenin kuuriruhtinas teidän huostaanne on antanut“, sanoi yksi upseereista.

„En ole mitään miljonia saanut kuuriruhtinaalta“, wastasi Mayer Anshelm tyynesti.

Upseeri naurahti. „Te ette siis tahdo antaa noita miljonia? Keisari Napoleon on käskenyt, että ne owat annettawat Frankfurtin suuriherttualle. Meillä on ankara käsky ottaa teiltä nämä miljonat“.

„En tiedä mistään miljonista“, huudahti Mayer Anshelm. „Herra kuuriruhtinas ei ole antanut minulle mitään säilytettäwätsi“.

„Me tiedämme aiwan warmaan, että tuo wiralta pantu kuuriruhtinas on teille miljonansa uskonut, älkää siis sitä kieltäkö, Teidän omaisuutenne säästetään, teiltä ei mitään ryöstetä, teidän täytyy waan antaa pois se, mikä ei ole teidän.“

„En tiedä mistään miljonista“, wakuutti Mayer Anshelm.

„Minä waroitan teitä“, huusi upseeri kiiwaasti. „Te näette, että teidän asuntonne on miehitetty, aseellisia sotamiehiä seisoo owenne edessä. Meillä on tarkat käskyt, ja jos te ette hywällä suostu niitä antamaan, niin ryhdymme me mitä ankarimpiin keinoihin. En woi teiltä salata, että henkennekin on waarassa, jos yhä kiellossanne pysytte“.

„Hän on hukassa! Ne hänet tappawat“, mutisi Gudula, polwilleen waipuen ja kohottaen kätensä taiwasta kohti.

„He woiwat minut tappaa“, sanoi Mayer Anshelm tyynesti, mutta he eiwät woi pakoittaa minua tunnustamaan, mitä en tiedä“.

Upseeri wiittasi, ja muutamia sotamiehiä astui huoneesen. „Wartioitkaa kaikkia owia“, käski hän, „tutkikaa kaikki huoneet tarkasti ylisestä alkaen kellarikerrokseen saakka, älkää päästäkö ketään talosta ulos, ja missä wastusta tehdään, siinä käyttäkää aseitanne. Menkää! Minä welwoitan teitä tutkimaan kaikki mitä huolellisimmasti!“

Sotamiesten tahdinmukainen astunta kuului, ja nyt lewisi niitä kaikkiin huoneihin oikein kosolta. Mayer Anshelm seisoi waaleana, waan miehuullisen näköisenä keskellä kammariansa ja kuunteli tarkasti sotamiesten melua ja pauhinaa. Gudula oli yhä polwillaan ja rukoili.

„Herrani“, sanoi upseeri, „minä wielä uudelleen wakuutan teille, että meillä on käsky, tarpeen waatiessa, käyttää wiimeisiä keinoja. Jos te ette miljonia anna, on minun kowa täytymykseni, ammuttaa teidät maankawaltajana ja kapinoitsijana“.

Gudulalta pääsi kauhun ja hädän huuto, ja hän hyppäsi ylös, juoksi miehensä luo, kietoi käsiwartensa hänen kaulaansa ja liikisti häntä hellästi rintaansa wastaan.

„Mayer Anshelm“, rukoili hän, „armahda minua ja lapsiasi! Sinä et saa kuolla, sinun täytyy meidän tähden elää! Sinun täytyy taipua wäkiwallan alle! Sinä et saa antaa henkeäsi kurjan rahan wuoksi! Oi minun Jumalani, he tappawat sinut!“

„He tappawat minut, mutta minä olen rehellisenä miehenä kuolewa“, sanoi Mayer Anshelm wakawasti. „Mene tyttäriesi luo, Gudula, ja käske poikain tulla tänne!“

„Kukaan ei saa tänne tulla“, sanoi upseeri. „Kaikki huoneet owat wartioitut, ja missä kukin on siinä hän pysyy, kunnes te hänet tunnustuksellanne wapautatte, taikka wastaisessa tapauksessa, kunnes teidät on ammuttu“.

„Siis jäämät lapseni wangeiksi“, lausui Mayer Anshelm tyynesti, „ja sinä, Gudula, jäät minun luokseni ampumisen toimeenpanoon asti!“

„Tahdon rukoilla, tahdon rukoilla!“ kuiskasi Gudula ja waipui taas polwilleen.

Nyt wallitsi hiljaisuus kammarissa. Owella seisoi sotamiehet, upseerit oliwat wetäytyneet ikkunanpoukamaan.

Wähän ajan kuluttua astui eräs or-

donanssi sisään ja kertoi, että he oliwat yhlisen läpi läpeensä tutkineet ja tarkastaneet, löytämättä mitään rahaa tai arwopapereita.

„Te yhä pysytte kiellossanne?“ kysyi upseeri.

„Pysyn“, wastasi Mayer Anshelm tyynesti.

„Wieläkö sittenkin, jos minä teille sanon, että me wakoojiemme ja asiamiestemme kautta warmasti tiedämme kuuriruhtinaan täällä käyneen ja antaneen teille rahansa?“

„Wielä sittenkin!“

„Wieläkö sittenkin, jos minä telle ilmoitan, että te kiellollanne ette ainoastaan tuomitse itseänne kuolemaan, waan myös saatatte kaikki uskolaisenne waaraan? Sillä jos te ette meille anna noita miljonia, niin teidät ammutaan, ja sallin sotamiesten ryöstää Juutalaiskaupunkia.“

„Mayer Anshelm, ole armollinen“, huusi Gudula, „pelasta kurjat uskolaisemme. Antaunnu wäkiwallan alle!“

„Niinhän minä teenkin, sentähdenhän minä annankin henkeni alttiiksi“, lausui Mayer Anshelm juhlallisesti.

„Ja monen muun uskolaisenne hengen, sillä tiedättehän sen, että, kun Juutalaiskaupungin ryöstö kerran on alkanut, tekee uskonwimma ryöstön uskontaisteluksi.“

„Mayer Anshelm“, woiwotteli Gudula, „muista isääsi ja äitiäsi, jotka eiwät haudasakaan ole rauhaa saawat, jos heidän poikansa tulee orjuutetun kansamme syöksemään yhä suurempaan kurjuuteen; muista sitä onnettomuutta ja surkeutta, mikä meidän kansaamme ennestäänkin ahdistaa, äläkä tahdo enää sitä lisätä. Poista meistä uudet turmiot, kun se on sinun wallassasi, armahda heikkoja ja sairaita, pelasta kansasi!“

Siinä seisoi Mayer Anshelm, liikkumatonna, kalmankalpeana, kiini puristetuin huulin, ja katsoi surullisesti ja kysywästi ylöspäin.

Uudelleen tuli ordonanssi ilmoittamaan, että alakerroskin oli jo tyystin tutkittu, mutta ei mitään löydetty.

„Niin, menkää siis alas kellariin“, käski upseeri, ottakaa kuokat ja lapiot mukaanne, tutkikaa sitä hywin tarkoin, ja jos sieltäkään ette mitään löydä, niin on tutkimus loppunut, ja sitten seuraa ampuminen“.

„Mayer Anshelm“, huusi Gudula epätoiwoissaan, „säästä minulle lastesi isä, pelasta kansasi!“

Hänen miehensä ojensi itsensä suoraksi ja hengähti sywästi, hänen wärähtelewistä kaswonjuonteistaan woi nähdä, että hän oli wiimmeisen taistelun itsensä kanssa taistellut. Hiki oli suurissa karpaloissa hänen kalpealla otsallaan, ja kun hän puhui, oli hänen äänensä heikko ja murrettu.

„Oli menneeksi“, sanoi hän, „minä myönnyn. Jumala on todistajani, ett'en muuta woi tehdä. Herra katteini, huutakaa wäkenne takaisin, älkää antako kokonaan häwittää taloani. Antakaa käsky, että sotawäki heti poistuu minun talostani, ja päästäkää minun lapseni wapaiksi, niin minä olen walmis teille antamaan waatimanne rahat“.

„Wihdoinkin!“ huudahti upseeri. „Minä sanon teille, että te jo seisoitte haudan partaalla, sillä minä olisin teidät arwelematta ammuttanut, koska minulla oli ankara käsky niin tehdä. Waimonne rukoukset, jotka teidän itsepäisyytenne pehmittiwät, owat pelastaneet teidät kuolemasta. Herrat upseerit, wiekää sotamiehille käsky, että tutkimus on loppunut, ja asettakaa wäestö kadulle, kunnes toisin määrätään. Ainoastaan tällä owella olewat wartijat jäämät paikoilleen“.

Upseerit lähtiwät huoneesta pois, ja katteini sanoi pankkirille: „Nyt, herrani, pitäkää lupauksenne ja antakaa minulle rahat“.

Mayer Anshelmin rinnasta tunki wielä kerran sywä, kamala huokaus, ja hän näytti oikein henkeä tawoittelewan. „Gudula“, sanoi hän sitten hellästi waimolleen, „mene nyt pois. Nyt sinua ei enää kukaan estä. Mene perhehuoneesen ja odota minua siellä lasten kanssa. Minä

tulen teidän luokseenne heti, kun olen päättänyt asiani tämän herran kanssa".

Gudula tarttui miehensä käteen, suuteli sitä innokkaasti, katsoi häneen kiitollisesti ja läksi sitten sanaakaan wirkkamatta pois.

Mayer Anshelm odotti, kunnes Gudula oli owen sulkenut, ja sitten astui hän wakawin askelin toiselle puolelle huonetta. Sinne tultuansa otti hän seinältä kirjahyllyn kohdalla olewan kuwan pois. Pieni rautainen owi näkyi sen alta. Pankkiri otti powilakkaristaan awaimen ja aukasi owen. Nyt näkyi seinään tehty syweunys, joka oli täynnä rahakääryjä, pullollaan olewia palttinakukkaroita ja arwopapereita.

„Tässä on, herrani", sanoi Mayer Anshelm kolkosti. „Siinä on kaksi miljonaa kahdeksansataa tuhatta thaleria kullassa ja hywissä arwopapereissa".

Kahden tunnin kuluttua astui Mayer Anshelm perhehuoneesen, jonne hänen waimonsa, poikansa ja tyttärensä jo edeltäpäin oliwat kokoontuneet.

Hän terwehti heitä pään-nyykäyksellä, ja ihmeteltäwä rauha ja tyytywäisyys loisti hänen kaswoistansa. Keskelle huonetta jäi hän seisomaan ylewänä, wakawana, jollaisena pojat eiwät häntä olleet muulloin nähneet kuin tärkeinä, ratkaisewina hetkinä.

„Poikani, sydämmeni ja rakkauteni lapset", lausui hän, „ottaessani teidät osallisiksi liikkeeseni, mikä oli se sana, jonka minä panin teille elämänne laiksi? Wastaa sinä, Anshelm, weljiesi nimessä. Mikä on se laki, jonka minä teille olen antanut?"

„Olkaat uskolliset itsellenne ja niille, jotka teihin luottawat", lausui nuori mies juhlallisesti. „Pysykäät isäinne uskossa, olkaat ahkerat ja rehelliset. Pyhänä sanaune pitäkäät, ja lupauksenne olkoon horjumaton kuin kallio. Älkäät ylenkatsoko wähintäkään woittoa, kun se waan tulee rehellisellä tawalla, mutta hylätkää suurinkin woitto, jos sitä ei rehellisesti woi saada. Niin olette meitä neuwoneet, isä, ja minä toiwon, teidän meille antawan todistuksen siitä, että olemme sen mukaan eläneet".

„Ja minä toiwon", huudahti heidän isänsä innostuneena, „minä toiwon teidänkin kuolinhetkelläni minulle antawan sen todistuksen, että olen sen mukaan elänyt. Poikani, minä olin eräälle miehelle, joka minulle oli uskonut rahansa, pyhällä walalla wannonut ne säilyttääkseni ja henkenikin niiden wuoksi alttiiksi pannakseni. Olinko minä welkapää pyhymään sanoissani?"

„Olitte", huusiwat pojat kuin yhdestä suusta.

„Ja jos minä woin pelastaa hänen rahansa antamalla omani niiden sijasta, oliko minun se tehtäwä?"

„Oli!" wastasiwat pojat.

„No, hywä on, minä olen siis tehnyt welwollisuuteni. Minä olen pitänyt sanani. Minulle uskottu raha ja omaisuus on pelastettu, mutta minun ja teidän koko omaisuus ja kaikki, mitä meillä oli, on mennyt. Minä olen taas köyhä mies!"

„Et ole", huudahti Gudula, ja hänen ryppyisillä kaswoillaan wärähteli ikuisen nuoruuden ja ikuisen rakkauden säteitä! „Sinä olet rikas, Mayer Anshelm, sillä sinä olet kunnon mies, sinulla on waimo, poikia ja tyttäriä, jotka kaikki sinua rakastawat. Sinä jätät lapsillesi perinnöksi kunniallisen nimen ja puhtaan tunnon".

Mayer Anshelmilta pääsi ilohuuto, ja hän likisti waimoansa rintaansa wastaan.

„Gudula", huudahti hän, „minä sanon sinulle tänään sen, minkä silloin sanoin, kun sinä tulit köyhän Mayer Anshelmin morsiameksi: minä olen rikas mies, sillä sinun sydämmesi on aarre, pysywäisempi kuin kaiken maailman kullat ja rikkaudet! Poikani, rikkautemme on mennyt, mutta ei woimamme. Meidän on alusta alkaminen. Meidän on tehtäwä työtä, ja Jumala on sille siunauksensa antawa!"

— — — Ja Jumala antoi siunauksensa! Rothschildin kauppahuone yhä waan warttui ja woimistui, eikä sen luotettawaisuutta oltu wielä hetkeäkään epäilty. Eihän kukaan tietänyt, että Mayer Ans-

helm oli oman omaisuutensa meneltänyt, ainoastaan se oli waan kuultu, että Ranskalaiset oliwat pakoittaneet Mayer Anshelmin antamaan pois paon-alaisen kuuriruhtinaan rahat, eikä häntä siitä kukaan moittinut, sillä tietty asia oli, että hänet wäkiwallalla oli siihen pakoitettu.

Ja siten aika kului, ja nöyryytetylle ja jaloin poljetulle Saksallekin walkeni koston päiwä. Kansa, joka kahleissa olewan jalopeuran tawoin oli maassa madellut kaikkiwaltiaan Napoleonin jalkain juuressa, tämä Saksan kansa mursi kahleensa, pystytti päänsä ja pakoitti ruhtinaansa wallan-anastajasta luopumaan ja yhtymään kansalliseen wapautukseen. Saksan kansa sai taistelemalla wapautensa ja kunniansa takaisin, ja Lokakuun 18 päiwänä wuonna 1813, silloin kosti se sortajilleen, silloin maksoi se heille palkkansa, silloin ajoi se Napoleonin paon-alaisine joukkoineen Saksasta pois, ja sitten, sitten otti tuo jalomielinen jalopeura mielisuosiolla kahleet uudelleen päällensä ja järjestyi jälleen kahlehtijainsa ja herrainsa wallan alle, kutsui paon-alaiset ruhtinaansa takaisin, ja wapaista Saksan miehistä tuli taas kahdeksanneljättä ruhtinaan Saksalaisia alamaisia.

Myös Hessenin kuuriruhtinas palasi Leipzigin tappelun perästä waltakuntaansa, ja hänen kansansa, joka jalomielisesti oli unhottanut kaiken sen wäärywyden, mitä hän sille oli tehnyt, otti hänet jälleen hallitsijakseensa.

Otettuansa alamaisiltansa uskollisuuden walan, läksi kuuriruhtinas Frankfurtiin, missä hänen ensimmäinen toimensa oli kutsuttaa pankkirihuone Rothschildin päämies luoksensa.

Neljännestunnin kuluttua ilmoitettiin kuuriruhtinaalle pankkiri Anshelm Rothschildin tulo, ja hän käski hänet päästää sisään ja meni häntä wastaan owelle.

Mutta eihän se ollutkaan Mayer Anshelm Rothschild, joka astui sisään, waan paljoa nuorempi mies, joka tuskin näytti neljänkymmenen wanhalta.

„Kuka te olette, herra?“ kysäsi kuuriruhtinas. „Minä lähetin noutamaan howi-asiamiestäni, Mayer Anshelm Rothschildia.“

„Teidän Korkeutenne, hän ei woinut kutsumustanne seurata, sillä Jumala on hänet luoksensa kutsunut.“

„Hän on siis kuollut?“

„Teidän Korkeutenne, hän kuoli wuosi takaperin.“

„Hän oli kelpo mies“, sanoi kuuriruhtinas huoahtaen. „Minä luotin häneen rajattomasti ja olen osoittanut sen hänelle. En woi häntä siitä nuhdella, että luottamukseni seuraus tuli onnettomaksi. Olen asiamiesteni ja waltuutettujeni kautta saanut tietää kaikki ja muun muassa senkin, että isänne wasta urhoollisimman wastustuksen perästä pakon waatimana antoi rahani noille häpeämättömille Ranskan metsäroswoille. Teidän isänne on käyttänyt itsensä kuten rehelliselle ja uskolliselle miehelle sopii, sen todistuksen minä hänelle annan wielä hänen kuoltuansakin; ja mitä niihin kolmeen miljonaan tulee, mitkä minä hänelle annoin, niin minä olen ne jo unhottanut. En siis niiden wuoksi ole teitä tänne kutsunut; minulle on wielä Jumalan kiitos jäänyt eräitä miljonia, ja ne tahdoin minä antaa teidän isällenne hoidettawiksi. Walitan, että hän on kuollut, sillä, kuten jo sanoin, hän oli rehellinen, uskollinen mies, eikähän se ollut hänen syynsä, että minun miljonani häneltä ryöstettiin.“

„Teidän Korkeutenne“, sanoi Anshelm Rothschild hymyillen, „Teidän miljonianne ei ole ryöstetty!“

„Mitä tarkoitatte? Eikö se olekaan siis totta? Eikö teidän isäänne olekaan ryöstetty?“

„Teidän Korkeutenne, kyllä se on totta. Mutta isäni oli Teidän Korkeudellenne wannonut säilyttääksensä Teille hänelle uskomanne rahat, ja hän on walansa pitänyt. Hän antoi Ranskalaisille, jotka häntä kuolemalla uhkasiwat, oman omaisuutensa ja pelasti siten Teidän Korkeutenne kolme miljonaa.“

„Wai niin, että minun miljonani kui-

II. b.

Wiimeinen Algonquini.

Kertomus.

Kirjoittanut

Felix Lilla.

Suomennos.

Helsingissä,
K. E. Holm'in kustantama.
1882.

Helsingissä,
Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kirjapainossa.
1882.

I.

Wuonna 1680 ilmestyi pyrstötähti taiwaalle, herättäen pelkoa ja kauhistusta kaikissa maakunnissa, mihin waan siwistyksen walo ei wielä ollut tunkeunut. Niinpä Delawaren ja Hudsonin rannoillakin aina Ontarioon ja Champlain-järween saakka, Mohawkien, Irokesien ja Huronien heimokunnissa. Nämät Indianit kokoutuiwat suurin joukoin kuuntelemaan pappiensa innostuneita puheita, jotka julistiwat Manitoun, suuren hengen, taiwaan tulikirjaimilla ilmoittawan heille tahtonsa. Nyt oli muka aika tullut karkoittaa walkoiset waltaajat maasta, waltaajat, jotka olimat konnantapaisesti muutamilla rommityynyreillä, huonoilla willapeitteillä ja muilla senkaltaisilla repaleilla wiekoitelleet punaihosilta miehiltä heidän parhaat maansa ja metsänsä. Manitoun wihan uhalla waatiwat papit häwityssotaa Delawaren ja Hudsonin seuduilla majailewia uutisasukkaita wastaan.

Täsä laweassa maassa, joka nyt on uuden maailman mitä taajemmin kansoitettuja, rikkaimpia ja teollisimpia seutuja, oli silloin sangen wähän asukkaita. Satojen peninkulmain alat oli hiljaista, jylhää metsää waan, jonka sydänmaissa oleskeli lukuisasti karhuja ja susia, ja majawat rakenteliwat jokien rannoille ihmeteltäwiä pesiänsä. Misä nykyään ohrapellot aaltoilewat, tehtaiden suuret piipuntorwet sawuawat, komeat linnat ja maatalot matkustajaa wiehättäwät, rautatien junat kiitäwät ristiin rastiin, siellä seurasi indiani kaksisataa wuotta sitten ja wielä paljoa myöhemminkin petoeläinten jälkiä tahi kuljeskeli sotakulkuaan woittaaksensa saalista, wihollistensa päänahkoja.

Uudistalot, kaukana toisistaan jokien warsilla, oliwat aina wahwojen warustuksien ympäröimiä; mutta sittenkin oli niille uhkaawain päällekarkausten waaraalati tarjona. Alinomaisessa sodassa eliwät nuoren Amerikan perustajat, nämät rautaiset miehet, jotka, osaksi sorretun uskonsa tähden, osaksi waltiollisen wapauden toiwossa, jota eiwät saaneet wanhassa Europassa nauttia, osaksi seikkailuhalusta, oliwat kirweineen aseineen tunkeuneet sywiin metsiin ja laskeneet sinne suuren amerikkalaisen wapaawallan ensimmäisen perustuskiwen. Sillä wapaat tunsiwat he olewansa, waikka he aina edelleen kuuluiwat europpalaisen ruhtinaan wallan alle. Ensin oli sinne muuttanut ruotsalaisia, Kustaa Aadolfin urhoollisia sotureita, jotka Saksanmaan tappelutantereilla oliwat taistelleet kolmekymmen-wuotisessa sodassa, sitten hollantilaisia ja wiimein englantilaisia, jotka ajan kuluessa riistiwät itsellensä wallan, muuttiwat Manhattan maalle rakennetun kaupungin Neu-Amsterdamin nimen New-Yorkiksi, Yorkin herttuan kunniaksi, ja nimittiwät koko tämän äärettömän suuren maan Uudeksi Englanniksi.

Muutaman peninkulman päässä Hudsoniin juoksewan Mohawk joen suusta oli kauniissa laaksossa hollantilaisen Joost van Bombelerin uudistalo. Siinä asui noin neljäkymmentä henkeä, nimittäin: van Bombeler itse, hänen waimonsa, tyttärensä Gesina ja kaksi poikaa Adrian ja Cornelius, kuusi muuta perhettä ja muutamia walkoisia ja mustia palwelijoita. Wiime mainitut oliwat orjia, waan kun heitä hywin kohdeltiin, oliwat he uuttera työssään ja uskolliset. Ruotsalaiset ja englantilaiset uudisasukkaat oliwat tawallisesti jotenkin warattomia, jota was-

toin hollantilaiset oliwat ylimalkaan lähteneet kotimaastansa melkoisen warakkaina ja sen wuoksi oliwatkin heidän uudistalonsa enimmiten paremmassa kunnossa kuin muitten. He eiwät mielellään luopuneet kotimaisista tawoistaan, ja niinmuodoin toiwat he mukanansa joukon huonekaluja ja ylellisyystawaroita, joita paitsi he eiwät luulleet taitawansa tulla toimeen. Yksin tiiliäkin tuottiwat he huoneitansa warten Hollannista ja kuljettiwat niitä suurella waiwalla ja kustannuksella jokia myöten, ikäänkuin ei Amerikassa olisi ollut rakennus-aineita yltäkyllin. Weltewredenin uudistalossa Hudsonin rannalla oliwatkin päähuoneet rakennetut täänkaltaisista pienistä keltaisista tiileistä, jotka oliwat kotoisin hollantilaisista tehtaista waltameren toiselta puolelta. Wara-aitat ja ladot sitä wastoin oliwat puisia, mutta nekin niin huolellisesti rakennetut, että oliwat paljoa siewemmän näköisiä kuin metsäkorwen muitten uudisasukkaitten karkeasti ja rumasti rakennetut puulinnoitukset, joiden omistajat eiwät pitäneet wäliä alankomaalaisten siewyyden ja siisteyden halusta. Korkea paalutus ympäröi pientä asuntoa ja paalutuksen ulkopuolella leweine runsaskaswuisine maissi-ja riisiwainioneen, sekä wehreine mehukkaine luhtaniittyineen, joista iloinen karja sai ruokansa, näytti tämä suloiselta ja rauhalliselta tienoolta keskellä äärettömän laweaa aarniometsää, jossa piileskeli niin salaisen kauhistawia ja hirmuisia waaroja.

Iltapuoleen kauniina syyspäiwänä istui Mynheer van Bombeler leweähaaraisen omenapuun alla owen edessä, rauhassa polttaen piippuaan, joutilaana, arwokkaana päämiehenä tarkasti katsellen miten uudisasukkaat ahkeroiden leikkasiwat runsasta wuodentuloa ja korjasiwat sitä latoihin. Hän oli noin wiidenkymmenen wuoden wanha, suuri ja woimakas. Hänen werewän-punaisista kaswoistaan oli parta aina kokonaan ajettu. Ruskea waletukka peitti hänen päänsä, ja sen päällä oli hänellä wielä musta samettilakki. Hänen muu pukunsa oli samankaltainen kuin Amsterdamin tahi Haarlemin porwareitten, kun he owat luopuneet töistänsä ja toimistansa ja joutilaina waan enää katselewat maailman menoa.

Näin istui hän hetken ääneti puhallellen sawukiehkuroita merenwahapiipustansa, kunnes huomasi paalutuksen portista astuwan sisään nuoren miehen, joka nopein askelein lähestyi häntä. Tulija oli kaunis ruskeakähäräinen, kirkaskatseinen, sinisilmäinen ja älykkään näköinen nuorukainen, nimeltä Gisbert van Delft. Ollen herra van Bombelerin kaukainen sukulainen toiwoi hän, waikka olikin köyhä, woittawansa ihanan Gesinan käden. Hän palasi juuri metsästys-retkeltä, jonka heti huomasi hänen saaliistansa, muutamista ammutuista linnuista ja orawista, jotka riippuiwat hänen wyöllänsä ja pyssynsä hihnalla. Pitkästä matkastansa näytti hän uupuneelta.

„Herra Gisbert!“ lausui wanha herra ystäwällisesti moittien ja pilkallisesti tarkastellen saalista, „eipä todellakaan maksanut waiwaa muutamien linturaukkojen ja orawien tähden wiipyä poissa kolmea päiwää, nyt kun jok'ainoaa kättä tarwitaan elon-leikkuusen.“

„Pelkäänpä, enoni“, wastasi nuori mies hätäisesti „että pian tarwitaan joka kättä hirmuisempaan työhön. Nämät pienet eläwät ammuin wasta palatessani. Minun saaliini on tärkeä, waikka paha uutinen.“

„Ja mikä se olisi?“

„Meitä uhkaa waara. Indianit tuumiwat päällekarkausta. He kokoontuwat Georg-järwen rannoille ja aikowat suurissa joukoissa ahdistaa uudistaloja Hudsonin . . .“

„Joutawia! se on waan tawallista lorua. Elämmehän me sowinnossa Mohawkien ja heidän naapuriheimojensa kanssa. Wasta neljä wiikkoa sitten oliwat muutamat heidän päämiehistänsä luonamme tawallisia lahjojamme ottamassa. Osoittiwathan he silloin waan ystäwyyttä.“

„Ei, ei“, huudahti Gisbert innokkaasti. „Se oli waan indianein kawaluutta, he oli-

wat wakoojia. Pyrstötähti, joka öisin loistaa taiwaalla, on saattanut punaihoiset raiwoon. Heidän pappinsa ennustawat kuolemaa uudisasukkaille ja tämä on Manitoun käskystä tapahtuwa yht'aikaa kaikille, sillä „suurta henkeä" uskowat he ja luulewat hänen antawan pyrstötähden loistaa tulisoittona, murhamerkkinä taiwaalla. Tämä kaikki on walitettawasti aiwan warma. Minä käwin englantilaisissa uudistaloissa koskien ylipuolella, ja siellä on heillä siitä warma tieto. Yksi metsämiehistä oli joutunut indianein käsiin; heidän aikomuksensa oli ollut tappaa hänet kidutuspaalussa. Kaikeksi onneksi pääsi uhri karkuun, urkittuansa tiedon punaihoisten sota-aikomuksista."

Tätä kertomusta kuullessansa antoi wanha van Bombeler piippunsa sammua ja hänen otsansa wetäytyi sywiin ryppyihin.

„Eipä todellakaan", lausui hän kotwasen aikaa mietittyään, „kaikkiwaltias Jumala erityisittä syittä anna kirkkaan merkin loistaa taiwaalla. Sota, rutto ja nälkä owat sitä ennen aina seuranneet, samapa täällä erämaassakin saattaa tapahtua. Meidän täytyy siis täst'edes olla kahta wertaa enemmän waroillamme. Kiitän sinua innostasi, Gisbert."

„Onko Gesina jo palannut Albanysta?" kysyi nuori mies lewotonna.

„Ei", wastasi waan wanha herra, „minä odotan häntä wasta huomenna. Minä lähetin Adrianin ja Corneliuksen häntä noutamaan ja samalla myöskin tuomaan ruokawaroja: wiinaa, riisiä, sokuria, kahwia, suolaa ja tupakkaa."

„Ellei heille waan jokin turmio ole tapahtunut. Indianit kuljeskelewat joukottain Hudsonin tienoilla, ja että heillä on pahoja aikeita mielessään meitä kohtaan, se ei enää ole mikään salaisuus."

„Niin, niin, mutta owathan hänen molemmat weljensä hänen kansaan. Cornelius ja Adrian kyllä tietäwät miten he waaratta pääsewät tämän lyhyen matkan Albanysta kotiin."

„Te ette näy tuntewan Indianein aikeita, heidän rynnäkkönsä saattaa tapahtua jo näinä päiwinä. Paitsi sitä pitäwät he jokea tarkasti silmällä. Englantilaiset uudisasukkaat owat maata myöten lähettäneet sanan Albanyyn toimittamaan sotawäkeä kaukaisempien uudistalojen puolustukseksi. Nyt on kyllä mahdollista, että punaihoiset owat saaneet tämän lähettiläänkäsiinsä. Ehkä olisi parasta, eno, ryhtyä mitä suurempiin warotoimiin, ja pitää miehet aseissa ja karja paalutuksen sisäpuolella. Minä lähden pienimmällä wenheellä yön hiljaisuudessa, pimeyden peitossa Albanyyn ilmoittamaan sotapäällikölle asian laidan ja pyytämään häneltä muutamia sotamiehiä awuksemme. Ennen kolmannen päiwän koittoa toiwon palajawani Corneliuksen ja Adrianin kanssa. Gesinan sitä wastoin olisi paras wiipyä Albanyssa sukulaistensa luona, koska hän siellä kaikin puolin olisi paremmassa turwassa."

Tämän keskustelun jälkeen meniwät molemmat huoneesen, missä rouwa suuresti peljästyi kuullessansa uhkaawasta waarasta. Hänenkin mielestänsä oli parasta, että tyttö asiain näin ollessa wiipyi Albanyssa, ja nyt päätettiin siis, että nuorukainen lähtisi yön tultua wenheellä matkaan. Wanha herra kutsui muutamia wanhempia uudisasukkaita keskustelemaan, mitenkä asunnoita wahwimmalla tawalla warustettaisiin. Sillä aikaa wirkisti Gisbert woimiaan syönnillä ja juonnilla ja wei aseensa wenheesen. Yön pimeydessä, kun pyrstötähti pitkine, päänkohdalta aina taiwaanrannalle ulottuwine häntineen, näkyi taiwaalla, lykkäsi hän wenheen rannasta ja alkoi nopeasti kulkea jokea myöten, wanhaa (silloin wielä kuitenkin uutta) hollantilaista Albanya kohti.

II.

Syddän-yön aikana saapui Gisbert Mohawk-joen suuhun, jonka ohitse hänen oli kulkeminen päästäksensä matkansa perille. Yö oli pimeä, ainoastaan pyrstötähti lewitti, jokeen kuwastuen, waaleaa epäselwää walоansa. Miten parhaiten taisi, wältti nuori mies keski jokea ohjaten wenheensä rantaa myöten, pysyäkseen siten korkeitten metsäisten kukkulain warjossa. Tarkasti katseli hänen erämaan ilmaukſiin tottunut silmänsä ympärilleen, eikä ainoakaan metsäkorwen ääni jäänyt häneltä huomaamatta. Hänen waatteesen käärittу melansa sukelsi äänettä weteen, ja taitawan erämiehen wakawuudella ohjasi hän wenheen tahtonsa mukaan. Pysky oli hänellä wieressänsä laukaisukunnossa; sen kuula osasi melkein aina tarkoitettuun pilkkuun, sillä Gisbert oli paras ampuja koko uudisasunnossa.

Paljaat, korkeat kalliot kohoawat jyrkästi ylöspäin Mohawk-joen suussa ja niiden wälitse wirtaa wesi eteenpäin. Nuoren miehen silmät katseliwat tarkasti kallioitten huippuja, missä hän äkkiä näki peloittawan näön: suurenmoinen woimakas indiani, warustettu joutsella, nuolilla ja kiiltäwällä tapparalla kohosi kohoomistaan pimeydestä, selwästi näkyen waaleassa kuutamossa. Hänen pääsään liehui kotkan sulka, warmana merkkinä siitä että hän oli sotaretkellä.

Indiani oli jo silminnähtäwästi huomannut yksinäisen wenheen.

Gisbert tarttui pysyynsä wirittäen hanan.

Mutta samassa kuului kalliolta huuto, joka täytti hänet ilolla. Algonquinien, uudisasukkaitten kanssa aina sowinnossa eläwän pienen indiani-heimon sotahuuto kaikui kimakasti hänen korwiinsa ja äänestä tunsi Gisbert yhden indianilaisista ystäwistään: Unkaan Algonquinien päällikön pojan, jonka hän usein oli tawannut metsästysretkillänsä.

Nopeasti souti hän rannalle odottaen kalliolta alas astuwaa indiania. Hetken perästä hyppäsi punaihoinen soturi wenheesen, ja nuori erämies huomasi nyt, mitenkä ystäwän silmät, jotka tawallisesti osoittiwat lempeyttä ja ystäwällisyyttä, nyt oliwat muuttuneet, miten ne säihkyiwät tuimaa uskaliaisuutta, milt'ei pirullista raiwoa.

„Mitä teet walkoinen weljeni näin myöhään joella", kysyi indiani englannin kieltä murtaen. „Tiedäthän että näin antaudut suuriin waaroihin."

„Sen tiedän, wastasi Gisbert. Suuri estääkseni sitä waaraa, jonka taiwaan loistawa tähti on meille tuottanut, wiennän Albanyyn waroittamaan päällikköä ja pyytämään häneltä walkoisia soturеita awukseemme. Luulewatko Algonquinitkin suuren hengen asettaneen tämän walon taiwaalle punaihoisille miehille merkiksi, että heidän muka on häwittäminen walkoiset uudisasukkaat?"

„Eiwät", wastasi Unkas. „Algonquinit pitäwät liittonsa eikä heillä ole mielessään mitään pahoja aikeita walkoisia kohtaan."

„Mutta, punainen weljeni, huomaanhan sinun kuitenkin olewan sotaretkellä?"

„Niin olenkin, waan ainoastaan Mohawk-heimokuntaa wastaan."

„Taidamme siis pitää Algonquinit ystäwinämme."

„Minä olen wiimeinen Algonquini", wastasi indiani hiljaa. „Mohawkit owat surmanneet kaikki muut suwustani, sentähden että me wiime keskustelussa Georgjärwellä kielsimme yhtymästä murhahankkeesen walkoisia wastaan. Yöllä syöksi-

wät he meidän wigwameihimme (majoihimme), heitä oli kymmenen yhtä wastaan ja he murhasiwat armahtamatta ukot, miehet, lapset ja waimot. Minä heistä tapoin seitsemän ja pääsin heidän kynsistään. Nyt olen sotaretkellä. Elämäni ainoa toiwo on enää saada niin monta Mohawkia murhatuksi, että taidan sanoa: Nyt on heille Algonquinien puolesta kostettu."

„Tämä on hirweätä!" huusi nuori mies kauhistuen. „Kuljeskelewatko Mohawkit jo uudisasuntojen ympärillä?"

„Yhdeksän heistä lähti tuskin tunti sitten suuressa wenheessä Mohawk-jokea myöten."

„Ja sinä Unkas, seuraat warmaankin heidän jälkiänsä? Aiotko yksin taistella koko joukon kanssa?"

„Heillä on wenheessä kaksi wiina-astiaa, jotka he ryöstiwät noilta molemmilta walkoisilta miehiltä."

„Miltä walkoisilta miehiltä?"

„Kahdelta Weltewredenin uudistalon mieheltä, mistä sinäkin olet kotoisin."

„Suuri Jumala!" huusi Gisbert kauhistuen. „Oliko walkoinen nainenkin heidän seurassansa?"

„Oli."

„Se on Gesina! oi", ähkäsi nuorukainen kädet kaswoihin liikistettyinä. „Hän on enoni van Bombelerin tytär ja oli weljineen palausmatkalla Albanysta kotiin."

„Sinä olet oikeassa walkoinen weljeni."

„Tiedätkö, onko hän wielä elossa?"

„Kultakutrinen lilja on elossa ja makaa sidottuna wenheessä wiina-astioitten wieressä."

„Jumalan kiitos, siis on hänen pelastuksensa wielä mahdollinen! Entä hänen weljensä?"

„Tahdon näyttää sinulle missä he owat", kuiskasi indiani tarttuen melaan ja ohjasi wenheen toista suuntaa. Kymmenen minutin perästä saapuiwat he paljasten kallioitten ympäröimään soukkaan lahdekkeesen, jonka rannalla matalaa pensastoa runsaasti kaswoi. Unkas hyppäsi maalle ja hänen kumppalinsa seurasi häntä. Astuttuaan tuskin kaksikymmentä askelta, siirsi indiani taajan pensaan syrjään, ja Gisbert näki nyt kauhistuksekseen molempien serkkujensa ruumiit werissänsä, nuolien läwistäminä, päälaet punaisina hiuksien asemasta, jotka niiltä oli nahkoineen pois riistetyt.

„Etkö halua kostaa heille?" kysyi indiani. „Jos tahdot seurata minua sotaretkelläni, niin tapamme kaikki yhdeksän Mohawkia ja pelastamme walkoisen liljan ennen päiwänlaskua."

„Siihen olen walmis", kuiskasi nuorukainen surumielin. „Oh kuinka sywästi tämä koskeekaan heidän kurjiin wanhempiinsa! Mutta woimmeko yksinämme toimittaa tämän kostotyön? Eikö olisi parempi wiedä ensin ruumiit uudisasuntoon ja sitten wasta ajaa wihollisiamme takaa, kun meitä on useampia."

„Siinä kuluu waan liian paljon aikaa", wastasi indiani. „Ruumiit owat täsfä hywässä kätkössä, siihen asti kunnes woimme wiedä ne Weltewredeniin. Minä tunnen Mohawkit, he eiwät kuljeta warastettua wiinaansa aiwan kauas. Hyökätkäämme heidän päällensä kun kaikki owat ehtineet tulla juowuksiin. Minun tapparani kyllä on tekewä hiljaista työtä; sinä, walkoinen weljeni, saat kultakähäräisen liljan, minä kaikki päänahat."

„Rientäkäämme sitten."

He astuiwat wenheesen ja Unkas tarttui melaan, että Gisbert saisi lewähtää.

„Etkö woinut auttaa sukulaisiani?" kysyi wiimemainittu.

„Minä hiiwin mohawkien jäljissä", wastasi indiani, „waan saawuin paikalle wasta sitten, kun murhatyö jo oli tehty. Minä seurasin wenhettä rantaa myöten, waan minun täytyi pian kallioitten yli käywän waiwaloisen tien tähden jäädä heidän jälkeensä. Mutta tiesinhän minä kuitenkin, ett'eiwät heidän päänahkansa pääse kynsistäni, sillä minä kuulin aiwan selwästi murhaajitten meluawan ilosta, kun huomasiwat tuliweden."

Nyt saapui pieni wenhe molempine matkustajineen Mohawk-joen suuhun. Kaksi tuntia seurasiwat he niitä uusia purjehduswesiä myöten murhaajien kulkua. Wihdoin kuiskasi Unkas melkein kuulumattomasti „waiti!“ Hän nosti hiljaa melansa ja laski wenheen rannalle.

Gisbert ymmärsi nyt kohta oltawan tarkoituksen perillä, ja hänen sydämensä sykki kowasti, sillä hän muisteli rakastettua Gesinaansa, jonka asema todellakin oli kauhea.

Indiani kallisti korwansa maahan ja kuuli kaukaisen epäselwän melun. Sitten weti hän tapparansa wyöltään, wiittasi kumppaniaan itseänsä seuraamaan ja hiipi ääneti pensaitten wälitse.

Kuljettuaan neljännestunnin kuuliwat he molemmat selwästi Mohawkien juomametelin ja näkiwät liehuwan leiriwalkean. Yhä likemmäksi hiipiwät he, kunnes he tuskin neljänkymmenen askeleen päässä juomaseurasta laskeutuiwat maahan senkaltaiseen paikkaan, mistä he täydellisesti taisiwat nähdä wihollisen leirin kokonaan.

Mohawkit oliwat rikkoneet pohjan yhdestä wiina-astiasta ja laskeneet sen walkean wiereen ja kaikki yhdeksän ammensiwat nyt turmelewaa juotawaa häränsarwiinsa, joita he sitten riemuiten ja meluten tyhjensiwät. He oliwat jo kowin päihtyneinä, eiwätkä edes huolineet asettaa wahtia, joka waroittaisi heitä waaran lähestyessä. Wenhe oli rannalla puuhun sidottuna, mutta Gisbert ei taitanut nähdä, oliko Gesina siinä wai ei.

Tuska ja lewottomuus rakastetun tähden kiduttiwat nuorta miestä, tehden hänet melkein mielettömäksi. Hän esitteli hiljaa kumppanillensa, että he hiipisiwät wenheen luo pelastamaan nuorta neitoa. Mutta Unkas ei sitä pitänyt edullisena. Hän waan kehoitti Gisbertiä malttamaan mieltänsä, wakuuttaen, ett'ei enää kauan wiipyisi, ennenkuin wiina oli Mohawkit woittanut ja niin muodoin täydellisesti saattanut heidät heidän käsiinsä.

Hän olikin oikeassa. Indiani toisensa perästä kompastui puolen tunnin kuluessa maahan, siksi että wiimein yksi ainoa — jättiläisen kokoinen wanha soturi — enää jäi istumaan wiina-astian wiereen. Hän joi lakkaamatta, iloisesti ulwoen sortuneella äänellään katkonaisia kappaleita indianilaisesta sotalaulusta.

„Nyt on aika otollinen!“ kuiskasi Unkas. „Seuraa minua weljeni!“

Noin kahdenkymmenen askeleen päähän lähestyiwät he walkeata. Silloin jännitti Algonquini jousensa, laski sille nuolen ja laukasi.

Mohawk-sotilas huokasi kerran, pudotti häränsarwisen pikarinsa tuleen ja lankesi itsekin pää edellä liekkiin. Nuoli oli läwistänyt hänen sydämensä.

Wiipymättä rientsi nyt Unkas leiripaikkaan. Hurja, pirullinen kostonhalu loisti hänen kaswoistansa, kun hän lyödä siwalsi kiiltäwällä tapparallansa oikealle ja wasemmalle, joka iskulla woittaen Mohawkin päänahan. Yksi päihtyneistä Indianeista koetti nousta ja rientää pakoon, mutta laukaus Gisbertin pyssystä teki heti hänen aikomuksensa tyhjäksi. Kaikista muista piti Unkas yksinään huolen. Gisbert jätti nyt liittolaisensa yksin toimittamaan kostotyötään ja rientsi wenheen luo, josta hän löysi Gesina wan Bombelerin, kädet, jalat sidottuina, kapula kauniissa suussansa, tainnoksissa makaamasta. Nopeasti awasi Gisbert lemmittynsä siteet, waleli hänen otsaansa wedellä ja sai hänet siten tointumaan. Alussa ei tyttö muistanut mitä hänelle oli tapahtunut, mutta tultuansa selwille hirweästä asemastaan itki hän katkerasti muistaessaan weljiensä kauhean kuoleman.

Unkas lähestyi, werinen tappara kädessä. Hänen wyöllänsä riippui yhdeksän weristä päänahkaa. Tästä kauheasta näöstä pelästyen huudahti Gesina, sillä hän luuli uuden wihollisen lähestywän, waan Gisbert rauhoitti häntä heti kertomalla, kuinka paljon kiitollisuutta he oliwat tälle Algonquinille welkaa.

Nyt lähtiwät he kotimatkalle, suuressa wenheessä, sidottuaan Gisbertin pienen

ruuhen sen perään. Päiwän koitteessa saapuiwat he Weltewredenin uudistaloon. Sanomaton oli Gesinan wanhempain suru heidän kuullessaan molempien nerokasten poikainsa kuolemasta, mutta he kiittiwät Jumalaa, että heille kumminkin tyttö oli säilynyt. Gisbert ja Algonquini saiwat kaikilta uudisasukkailta paljon kiitoslauseita nerostansa ja uskaliaisuudestansa.

Muutamat miehet lähtiwät kohta noutamaan nuorukaisten ruumiita merkitystä paikasta. Unkas tarjoutui lähtemään pienessä wenheessä Albanyyn ilmoittamaan uudisasunnon waaraa ja pyytämään apua. Tarjous otettiin mielihywällä wastaan ja wanha van Bombeler antoi hänelle kirjeen englantilaiselle maaherralle.

Nyt wasta käsittiwät uudisasukkaat waaran suuruuden. Elo korjattiin läheisimmiltä pelloilta joutuisasti latoihin, kaukaisemmat wainiot jätettiin leikkaamatta, kaikki karja ajettiin paalutuksen sisäpuolelle ja wahteja asetettiin kaikialle. Aseet oliwat hywässä kunnossa ja ampumawaroja oli yltäkyllin. Weltewredenin uudisasukkaat taisiwat siis nyt rohkein mielin odottaa Indianein päällekarkausta.

III.

Jo kolmantena yönä äsken kerrotun tapauksen jälkeen syöksiwät punaihoiset joukottain metsästä ja koettiwat sotahuutoa ulwoen lähestyä paalutusta sitä repiäkseen. Se ei heille kuitenkaan onnistunut. Uudisasukkaitten innokas ampuminen karkoitti heidät takaisin. Sitten koettiwat he palawilla nuolilla pistää uudistalon puurakennukset tuleen. Hollantilaisilla naisilla oli täyttä työtä sammuttaessaan siellä täällä leimahtawia liekkiä. Onneksi oli tyyni ilma heille erinomaisen suureksi awuksi heidän työssään ja esti suuren tulipalon syntymistä. Aamun koittaessa wetäytyiwät Mohawkit, jotka oliwat joutuneet tappiolle, takaisin metsiin, wieden mukanansa kaatuneet ja haawoitetut heimolaisensa.

Seuraawana yönä uudistiwat he wielä jäykemmin päällekarkauksensa ja tappoiwat muutamia uudisasukkaita, waan ei tälläkään kertaa onnistunut heidän ryöwäkönsä. Kolmantena iltana saiwat uudisasukkaat apua Albanysta. Unkas, Algonquini, oli onnellisesti saapunut kaupunkiin ja maaherra, joka jo ennen oli muilta haaroilta kuullut uudisasunnoiden waarallisesta tilasta, päätti lähettää niin paljon sotawäkeä kuin mahdollista kaukaisempien uudistalojen suojelukseksi.

Mohawkien täytyi asiain näin ollessa heittää sikseen kaikki pahat aikomuksensa Weltewredeniä wastaan. Toisissa uudistaloissa onnistui heille paremmin; he pistiwät monen läntisemmän asunnon tuleen ja tappoiwat kauhealla tawalla armahtamatta miehet, waimot ja lapset ja riistiwät heiltä päänahat.

Nyt syttyi tulinen kostosota heitä wastaan; sotamiehet ja uudisasukkaat yhtyiwät partiojoukoiksi. He tunkeutuiwat aina St. Georg- ja Champlain-järwien rannoille olewiin indianikyliin, jotka he polttiwat ja häwittiwät.

Näitä retkiä kutsuttiin „scalping partie'ikſi“ (päänahkojen woittamisen retkiksi), koska niihin partiojoukkoihin kuului ystäwällisiä indianejakin, jotka pitiwät päänahkojen riistämistä tehtäwänänsä. Eräällä semmoisella onnistui kostajille, joiden muassa Gisbert van Delftkin oli, indianein tawalla hiipiä liki erästä Mohawkien leiripaikkaa. Lähestyessään kuuliwat he indianilaisen sotaurhon kuolinwirren. Rohkeasti riensiwät he eteenpäin ja syöksiwät äkkiarwaamatta punaihoisten kimppuun,

jotka paraikaa oliwat tappamassa saatua wankia, antaen hänen tawallisuuden mukaan kidutuspaalussa kärsiä kauheimpia tuskia.

Unkas, wiimeinen Algonquini oli metsässä joutunut heidän käsiinsä. Hänen maatessaan oliwat he syösseet hänen päällensä ja päättäneet heti tappaa hänet tällä hirmuisella tawalla. Sillä aikaa kun he nuolilla haawoittiwat häntä, pistiwät palawia lastuja haawoihin, laskiwat hehkuwia hiiliä hänen päänsä päälle polttaaksensa hänen silmänsä, rupesi Unkas, joka tahtoi kuolla urheana soturina, weisaamaan kuolinwirttänsä, miss hän kertoi kostotöitään Mohawkia kohtaan ja luetteli päänahat, jotka hän heiltä oli woittanut.

Mohawkit ihmetteliwät tätä kestäwäisyyttä ja koettiwat kaikin tawoin enentää hänen tuskiansa. Yloissaan kun oliwat tästä kauheasta työstään, ei heillä ollut kyllikssi warowaisuutta. Suuri hämmennys tapahtui senwuoksi, kun scalping partie noin yht'äkkiä syöksi heidän päällensä.

Useammat Mohawkit ammuttiin tahi surmattiin, heidän kuollonhuutonsa kaikui metsässä ja soi suloiselta kuolewan Algonquinin korwissa. Gisbertillä oli wielä tilaisuutta lempeästi pudistaa kuolewan ystäwänsä kättä. Sitten haudattiin nuori sankari samaan paikkaan missä hän oli kuolintuskansa kärsinyt; uudisasukkaat ampuiwat kunnialaukauksen hänen haudallansa ja ystäwälliset Indianit ripustiwat sen päälle Mohawkeilta woitetut päänahat kunniamerkiksi.

Wielä useampiakin sotaretkiä sai Gisbert aikaan punaihoisia wastaan. Terweenä ja raittiina palasi hän niistä ja nai Gesinan, johon awioliittoon wanha wan Bombeler waimoineen antoi siunauksensa.

Pyrstötähti oli aikoja sitten kadonnut taiwaalta, mutta wielä kului monta wuotta, ennenkuin indianilainen sota loppui ja rauha jälleen wallitsi nuoressa uudismaassa, Uudessa Englannissa.

Waseniuksen kirjakaupassa:

Ibsen, H., Nora. Näytelmä. Suomennos. 2 m. 50 p.

Jutelmia ja Tarinoita. (Zschokke. — Björnson. — Andersen. — Souvestre.) Suomenteli Samuli S. 2 m. 50 p.

Schiller, Fr. v., Orleans'in neitsyt. Murhenäytelmä. Suomentanut E. A. 2 m., 3 m. Sid. 4 m.

Erkko, J. H., Kotoisia tarinoita. I. 1 m. 80 p.

— — Valikoima runoelmia. 6 m. Sid. 7 m. 50 p.

Wecksell, J. J., Daniel Hjort. Murhenäytelmä. Suom. P. C. (Palkittu kilpasuomennos.) 3 m. 50 p. Sid. 5 m.

Runeberg, J. L., Hirven-Hiihtäjät. Suom. E. J. Blom. 2 m. 50 p. Sid. 3 m. 50 p.

— — Runoelmia. Suomentanut E. A. 3 m. Sid. 4 m. 50 p.

Novelleja. Kirjoittanut Samuli S. 2 m. Sid. 3 m. 25 p.

Auerbach, B., Avojalka. Suom. Sam. S. 2 m. 50 p. Sid. 3 m. 50 p.

— — Sysmäläinen. Mukaellen suomentanut Kustaa Karjalainen. 1 m. 50 p.

Eckstein, E., Lukon takana. Humoreskista „Der Besuch im Karser" mukaili Samuli S. Kuvilla varustettu. 1 m. 50 p.

Mark Twain, Tom Savyer. Koulupojan historia. Suomensi —a—ll. 3 m.

Scharling, H., Uuden vuoden aikana Nöddebon pappilassa. Suom. R. M. 2 m. 50 p.

Ingeman, B. S., Valdemar Seier. Historiallinen romani. Suom. E. Almberg. 5 m.

Topelius, Z., Suomen Herttuatar. Romanimainen kertomus, Suomennos. 2 m.

Saint-Pierre, B., Paul ja Virginia. Suom. N. Hauvonen. 8:lla teräspiirroksella. 3 m. 50 p. Sid. 5 m.

Verne, J., Veden päällä liikkuva kaupunki. Suom. 2 m. Sid. 3 m. 25 p.

— — Talvenpito pohjoisissa jäissä. — Mont-Blanc vuorelle nousu. 2 kertomusta. Suom. 1 m. 75 p.

Souvestre, E., Muistelmia uutterasta elämästä. Suomennos. 2 m.

Prentiss, E., Taivasta kohti. Suom. R. M. 2 m.

A. L. O. E., Jättiläisten voittaja. Vapaa suomennos. 1 m.

Thomasson, P., Susi lammasvaatteissa. Suom. K. Werkko. 50 p.

Yksin Lontoossa. Suomentanut Olli Wuorinen. 1 m.

Lermontow, M., Aikamme uros. Suom. 3 m.

Calamnius, Kreikkalaisia satuja. 1 m. 75 p. Sid. 3 m.

Foë, Robinson Crusoë. Kuv. 4 m. 50 p. Sid. 6 m.

Grimm, Koti-satuja. Kuv. 5 m. Sid. 6 m.

Hertzberg, Kalevala nuorisolle. Kuv. 2 m. Sid. 3 m. 50 p.

— — Kanteletar nuorisolle. 1 m. 25 p.

Hoffmann, Eno ja Sisarenpoika. Kuv. 1 m. 75 p.

Nieritz, Tyttö Helgolannissa. Kuv. 1 m. 75 p.

Satakieli eli 120 laulua. 80 p. Sid. 1 m. 50 p. II vihko 80 p. Sid. 1 m. 50 p.

Stanley, Kalulu. Kuv. 4 m. 50 p.

Hinta: 75 p.